

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

NEZAMESTNANOSŤ A JEJ SOCIÁLNE DÔSLEDKY

Bakalárska práca

Študijný program: Sociálna práca

Školiace pracovisko: Ústav romologických štúdií

Školiteľ: doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc.

Nitra 2010

Jana Bugriová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Jana Bugriová
Študijný program: sociálna práca (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 3.1.14 sociálna práca
Typ záverečnej práce: Bakalárska záverečná práca
Jazyk práce: slovenský
Názov: Nezamestnanosť a jej sociálne dôsledky.

Anotácia: Bakalárska práca spracuje v teoretickej rovine problematiku nezamestnanosti, jej delenie i príčiny, ktoré k nej viedli. Môže sa zaoberať hospodárskou krízou, jej súčasným stavom, mierou nezamestnanosti. Popíše jednotlivé rizikové skupiny nezamestnaných a zároveň môže popísať sociálne dôsledky nezamestnanosti a možnosti jej riešenia. V závere práce môže popísať operačný program zamestnanosti a sociálnej inklúzie.

Školiteľ: doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc.
Konzultant: Mgr. Mária Bendáková
Oponent: Mgr. Zuzana Ďurčeková
Ústav: URS – Ústav romologických štúdií
Riaditeľ ústavu: doc. PhDr. Rastislav Rosinský, PhD.

Dátum schválenia: 15. 03. 2010

.....

podpis

ABSTRAKT

BUGRIOVÁ, Jana: *Nezamestnanosť a jej sociálne dôsledky*. [Bakalárska práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Ústav romologických štúdií. – Školiteľ: doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.). – Nitra: FSVaZ, 2010. 52 s.

V bakalárskej práci autorka rozoberá aktuálnu problematiku nezamestnanosti a jej sociálne dôsledky. Nezamestnanosť patrí medzi problémy, ktoré rieši nielen naša krajina, ale celý svet. Autorka sa snažila prostredníctvom tejto práce poukázať na problém, ktorým je strata zamestnania. V súčasnej situácii môže strata zamestnania postihnúť každého jedného z nás, čím nám vo výraznej miere naruší celý život. Cieľom práce je oboznámiť sa s nezamestnanosťou a zároveň osvojiť si informácie o rozpracovanej tematike a poukázať na jej súčasný stav. V prvej kapitole sa autorka snaží o zadefinovanie pojmu nezamestnanosť. Venuje sa deleniu nezamestnanosti a popisuje príčiny, ktoré ju spôsobujú. Druhou kapitolou poukazuje na hospodársku krízu, ktorá postihla našu krajinu a v dôsledku ktorej stúpla nezamestnanosť. V tejto časti sa zaoberá i mierou nezamestnanosti a rizikovými skupinami nezamestnaných. V tretej kapitole opisuje sociálne dôsledky, ktoré vznikli na základe postihnutia jedinca nezamestnanosťou. Poskytuje čitateľovi informácie o možnostiach riešenia nezamestnanosti a to prostredníctvom sociálneho pracovníka, ktorý sa denne dostáva do kontaktu s uchádzačmi o zamestnanie a v závere popisuje metódu práce s nezamestnanými, ktorou je poradenstvo. V poslednej časti práce autorka rozoberá nezamestnanosť z jej uhľa pohľadu a snaží sa poukázať na problémy, ktoré postihujú hlavne mladých nezamestnaných resp. absolventov škôl.

Kľúčové slová:

Nezamestnanosť. Hospodárska kríza. Sociálne dôsledky. Sociálna práca s nezamestnanými. Poradenstvo.

ABSTRACT

BUGRIOVÁ, Jana: *Unemployment and its social consequences*. [Ba thesis] - Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health Care; Institute of Roma Studies. - Tutor: doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc. Master of degree: Bachelor (Bc.). – Nitra : FSVaZ, 2010. 52 p.

In bachelor thesis, author is discussing actual problems of unemployment and its social consequences. Unemployment is one of the problems, which deals with not only our country but the whole world. The author tried, by this thesis, to point out the problem of losing the employment. In the current situation, loss of employment may affect all of us and greatly disturb our lives. The aim of project is to acquaint with unemployment and also learn informations about subject matter and point out on its present state. In the first chapter, author's aim is to give a definition about concept of unemployment. Author deals with division of unemployment and describes the reasons that cause it. Second chapter refers to economic crisis, which affected our country and caused increasing of unemployment. This section also deals with unemployment rate and risky groups of unemployed people. Third chapter describes social consequences, which are based on impact of unemployment on individual. Provides the reader informations about how to handle unemployment through social worker, who works every day with job candidate, and in the end describes method of helping out jobless persons. In the last section, author describes unemployment from its point of view and tries to point out the problems, which have impact on young unemployed people, in other words graduated students.

Key words:

Unemployment. Economic crisis. Social consequences. Social work with unemployed. Guidance.

OBSAH

ÚVOD	7
1 CHARAKTERISTIKA NEZAMESTNANOSTI, JEJ TYPOLÓGIA A PRÍČINY	9
1.1 Definícia nezamestnanosti	9
1.2 Typológie nezamestnanosti	12
1.3 Príčiny nezamestnanosti	15
2 HOSPODÁRSKA KRÍZA A NEZAMESTNANOSŤ	18
2.1 Hospodárska kríza	18
2.2 Miera nezamestnanosti	21
2.3 Rizikové skupiny nezamestnaných	26
3 SOCIÁLNE DÔSLEDKY NEZAMESTNANOSTI A MOŽNOSTI JEJ RIEŠENIA	29
3.1 Sociálne dôsledky	29
3.2 Sociálna práca s nezamestnanými	32
3.3 Poradenstvo pre nezamestnaných	35
3.4 Operačný program – Zamestnanosť a sociálna inklúzia	37
4 DISKUSIA	41
ZÁVER	47
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKEJ LITERATÚRY	49

ZOZNAM GRAFOV A TABULIEK

<i>Graf 1</i> Vývoj miery nezamestnanosti v %	22
<i>Graf 2</i> Miera nezamestnanosti v % v roku 2009	25
<i>Tab. 1</i> Vývoj počtu nezamestnaných (v tis. osôb) a miery nezamestnanosti (v %) v krajoch	23
<i>Tab. 2</i> Miera nezamestnanosti v % v roku 2009 (1. polrok)	24
<i>Tab. 3</i> Miera nezamestnanosti v % v roku 2009 (2. polrok)	24
<i>Tab. 4</i> Prehľad finančného rozmiestnenia v EUR podľa prioritných osí	39

ÚVOD

Práca je pre človeka neodmysliteľnou súčasťou života. Je veľmi dôležitá pre našu existenciu. Prináša človeku osobné uspokojenie, ale hlavne materiálny prospech. Pre nás je práca tzv. stereotyp, s ktorým sme sa zmierili, a neprekáža nám. Nie každý človek si vie prácu nájsť a udržať si v nej určité postavenie. Preto prichádza do nášho povedomia problematika, ktorá súvisí s nezamestnanosťou.

Nezamestnanosť je jeden z mála ekonomických a sociálnych problémov, ktoré postihujú ľudí na celom svete. Je to jeden z negatívnych javov, ktorý sa zameriava hlavne na jedincov, ale aj skupiny. Ak človek stratí prácu, stratí aj chuť do života. Zmocní sa ho neistota a strach z budúcnosti. Naruší to jeho rovnováhu, ale aj rodinné spolužitie. V najhoršom prípade stratí vieru v seba a v svoje schopnosti. Všetci sme na niečo zvyknutí, na nejaký ten štandard, ktorý nám vyhovuje. Nezamestnanosť, čiže strata platenej práce nám tento štandard naruší a nevieme, nedokážeme sa s tým vyrovnáť. Snažíme sa na to nemyslieť a nepripúšťame si to. Bojujeme s tým sami, alebo sa obrátíme na úrady a požiadame o pomoc, ktorú nám poskytne sociálny pracovník, prostredníctvom využitia rôznych metód napr. poradenstvom. My sa Vám tento problém pokúsime v našej bakalárskej práci bližšie identifikovať a priblížiť.

Cieľom práce je oboznámiť sa s nezamestnanosťou a zároveň osvojiť si informácie o rozpracovanej tematike a poukázať na jej súčasný stav.

Charakter bakalárskej práce je teoretický a rozdelený do troch kapitol, ktoré sa členia na viaceré podkapitoly. V celej práci sa snažíme čitateľom, hlavne študentom odboru sociálna práca, priblížiť problém nezamestnanosti, ktorý obklopuje každého z nás. Pri koncipovaní práce sme využívali dostupnú literatúru, časopisy a aktuálne informácie sme sa snažili získať prostredníctvom internetovej siete.

V prvej kapitole opisujeme vo všeobecnosti pojem nezamestnanosť, ktorý rozpracovali viacerí známi autori. Venujeme sa aj typológii nezamestnanosti a v závere zhrnieme príčiny a faktory, ktoré ovplyvňujú vznik nezamestnanosti.

Druhá kapitola sa zaoberá hospodárskou krízou vo svete a jej vplyvom na našu krajinu. Po všeobecnom vysvetlení najväčšej krízy v minulosti, Vám priblížime vznik súčasnej krízy a jej vplyv na nezamestnanosť, a zameriame sa aj na mieru nezamestnanosti, ktorá sa vplyvom krízy začala zvyšovať. Poslednou témou tejto kapitoly budú rizikové skupiny obyvateľstva, ktoré najviac postihuje nezamestnanosť.

Prostredníctvom tretej kapitoly sa pokúsime rozobrať dôsledky, ktoré vyplývajú z nezamestnanosti a zameriame sa predovšetkým na sociálne dôsledky. Ďalej v tejto kapitole rozoberieme sociálnu prácu s nezamestnanými a taktiež možnosti riešenia nezamestnanosti ako proces poradenstva, na ktorý sa jedinci s daným problémom najčastejšie obracajú. V závere tretej kapitoly popisujeme operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia, ktorého činnosť Vám priblížime na projektoch, ktoré sa realizujú v našej krajine.

Poslednou kapitolou v našej práci je diskusia, kde sa pokúsime nastoliť problémy v súvislosti s nezamestnanosťou, ktoré sa nás v dnešnej dobe najviac dotýkajú a následné riešenia týchto problémov.

1 CHARAKTERISTIKA NEZAMESTNANOSTI, JEJ TYPOLÓGIA A PRÍČINY

V prvej kapitole našej bakalárskej práci sme sa rozhodli na začiatku zadefinovať pojem nezamestnanosť, pokračovali sme typológiou nezamestnanosti a tiež príčinami, ktoré nezamestnanosť spôsobujú. Budeme sa Vám snažiť priblížiť danú problematiku, ktorá nás postihuje už od nepamäti.

1.1 Definícia nezamestnanosti

V publikáciách sa stretávame s rôznymi definíciami nezamestnanosti, ktoré publikujú rozliční autori a každý z nich definuje nezamestnanosť inak. Preto sme sa rozhodli uviesť niekoľko definícií, ktoré nás zaujali a vyvolali v nás negatívne aj pozitívne pocity. Medzi týchto autorov patria slovenskí aj českí autori, ktorými sú Strieženec, Jandourek, Hartl a Hartlová, Vodáková a Patrušek, ale taktiež zahraniční autori ako sú Davies, Walsh, Stephens, Moore, Thomas, Pierson a pod.

„Strieženec (1996, s. 129) opisuje nezamestnanosť ako nedobrovoľné a dlhotrvajúce prerušenie práce z dôvodu nemožnosti nájsť zamestnanie.“ Podľa Jandourka (2001, s. 170-171) je nezamestnanosť stav, kedy ľudia chcú pracovať a hľadajú si prácu, ktorá je pre nich bežným zdrojom obživy. Nezamestnanosť je definovaná aj ako situácia, keď v spoločnosti existuje určitá skupina ľudí, ktorá by mohla pracovať a z väčšej časti by chcela, ale nemôže v dôsledku nedostatku pracovných príležitostí (Hartl, Hartlová, 2000, s. 357).

Podľa nás autori Hartl a Hartlová (2000) presne vystihli definíciu nezamestnanosti, v ktorej opísali túto rizikovú skupinu a aj jednu z hlavných príčin, prečo sa nezamestnanosť objavuje v našich životoch. Môžeme konštatovať, že autori ako sú Strieženec a Jandourek opisujú nezamestnanosť ako stav, kedy si ľudia nevedia nájsť prácu, čo je pravda, ale v definícii neudávajú dôvod, príčinu, prečo sa to deje.

Rievajová (1997 In: Matulay, Matulayová, 2004) definuje nezamestnanosť ako sociálny, ekonomický a kultúrny problém, ktorý je súčasne sociálnym javom i sociálnym problémom. O nezamestnanosti hovorí ako o jave, ktorý súvisí s trhom práce a narúša jeho rovnováhu medzi ponukou a dopytom po platenej práci. Pod ponukou rozumie počet pracovníkov alebo aj hodín práce a pod dopytom počet pracovných miest. Autori Patrušek a Vodáková (1996, s. 687) definujú nezamestnanosť ako výskyt osôb bez plateného

zamestnania, ktoré ho chcú a aktívne hľadajú, sú na neho odkázaní ako na zdroj obživy. Pojem nezamestnanosť sa začal používať od 80 rokov 19. storočia, predtým bola nezamestnanosť chápaná ako súčasť širšieho sociálneho problému – chudoby.

„Pod pojmom chudoba rozumieme sociálny jav, ktorý je charakteristický nedostatkom životných prostriedkov jednotlivca alebo skupiny. Chudoba znamená bezdomovectvo, nedostatok a bezbrannosť, biedu a bezmocnosť“ (Ondrejko, 2003, s. 348-349).

Za nezamestnaného sa považujú osoby produktívneho veku, ktoré splňajú dané podmienky:

- nemajú platené zamestnanie ani žiadny iný príjem, sú uvoľnení z práce, ale očakávajú, že budú znova zamestnaní,
- hľadajú prácu a sú ochotní do nej nastúpiť (Buchtová a kol., 2002).

Nezamestnanosť je typickým príkladom rozloženého statusu. Nezamestnaný je zasiahnutý v celom rozsahu svojho statusu. Stráca svoj hodnotový systém, ktorým je jeho povolanie, resp. zamestnanie. Súčasne stráca systém sociálnych väzieb vo formálnej aj neformálnej štruktúre, ktoré mal vytvorené na svojom pracovisku. Pri strate zamestnania osoba prichádza o časť svojej osobnej prestíže, pretože osobná prestíž je prepojená s profesionálnou prestížou. Podobne je to aj so stratou podielu na moci resp. vplyvu. Stratou zamestnania strácame aj istotu o stabilnom príjme a spôsob života sa podstatne mení ako pri krátkodobej, tak aj pri dlhodobej nezamestnanosti (Šimek, 1997).

Ako sme už spomínali, nezamestnanosť riešia aj zahraniční autori ako je Davies, Walsh, Stephens, Moore, Thomas, Pierson a pod. Podľa Daviesa (2002, s. 558) má nezamestnanosť podstatný vplyv na fyzické zdravie, spôsobuje úzkosť, depresie a pokles rodinnej pohody, finančné zaťaženie, ktoré ponecháva ľudí náchylnejších. Walsh, Stephens, Moore (2000, s. 296) definujú nezamestnanosť ako časť života väčšiny dospelých. Vždy vedie k zníženiu príjmu a často aj k značnému osobnému utrpeniu. Do kategórie tzv. neaktívnych ľudí patria ľudia, ktorí nechcú pracovať alebo nemôžu. Títo ľudia nemajú potrebu pracovať, pretože buď zdedili nejaké bohatstvo, išli predčasne do dôchodku alebo nemajú dostatočnú kvalifikáciu, prípadne majú nejaké zdravotné postihnutie, chorobu.

Pri čítaní tejto definície nás zarazila prvá veta, ktorá podľa nás nie je veľmi pravdivá a autori toto tvrdenie nemajú podložené. Autori ako keby prešli od definovania nezamestnanosti k filozofovaniu, čo si myslíme, že nie je správne. Áno nezamestnanosť postihuje ľudí, ale brať ju ako časť života, ako samozrejmosť väčšiny dospelých, nie je

správne. Nezamestnanosť nás môže zasiahnuť hocikedy a v akejkol'vek fáze nášho života, ale ak máme možnosť postaviť sa jej, mali by sme sa o to pokúsiť.

Autori Thomas a Pierson (2002, s. 558) vo svojej definícii opísali hlavnú podmienku nezamestnanosti, ktorá hovorí o tom, že ľudia sú bez platenej práce a sú k dispozícii pre akúkoľvek voľnú prácu.

Môžeme povedať, že nezamestnanosť je najsledovanejším problémom nielen našej krajiny a našej politiky, ale aj celého sveta. My ako laici vieme opísať nezamestnanosť jednoduchou kombináciou slov ako stratu zamestnania. Problémom nezamestnanosti sa zaoberá Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, ktorý vytvára rôzne programy pre pomoc nezamestnaným.

Opakom nezamestnanosti je pojem zamestnanosť, ktorá je pre nás o podstatne lepším pojmom, pretože ak máme platenú prácu, máme o život postarané. Nemusíme sa vzdať vecí, na ktoré sme si zvykli a môžeme si uspokojovať svoje potreby.

Matoušek (2003, s. 269) definuje zamestnanosť ako mieru využitia pracovných síl v ekonomike v danej zemi. Zamestnanosť je kľúčovým činiteľom osobnej spokojnosti, ekonomickej prosperity a spoločenskej prestíže. Strieženec (1996, s. 246) definuje zamestnanca ako „človeka, ktorý si spôsob svojej obživy zabezpečuje vlastnou prácou na základe zmluvnej dohody so zamestnávateľom“. Tomeš a kol. (2002, s. 16) tvrdí, že o zamestnanosti hovoríme vtedy, keď chceme vyjadriť určitý druh zmeny na trhu práce, to znamená zmenu pracovnej sily za mzdu. Zamestnanie opisuje Šimek (1997, s. 56) ako sociálnu inštitúciu, ktorá má veľký vplyv na uspokojovanie potrieb. Medzi tieto vplyvy zaraďuje:

- zamestnanie nám udáva časovú štruktúru dňa,
- zamestnanie vyjadruje zdieľané zážitky a kontakty mimo rodiny,
- zamestnanie spája individuálne ciele a účely s nadosobnými cieľmi,
- zamestnanie definuje aspekty osobného statusu a identity,
- zamestnanie posilňuje aktivitu osobnosti.

Zamestnanie resp. platená práca je dôležitou súčasťou nášho života. Zamestnanie nám poskytuje určitý stály príjem, bez ktorého stráca človek svoje hodnoty, priority a tiež ako keby chuť do života. Ako sme už spomínali, práca nám udáva celkový harmonogram dňa, ktorý sa dá nabúrať hlavne jej stratou.

1.2 Typológia nezamestnanosti

Každý jeden autor, ktorý sa zaoberal problematikou nezamestnanosti sa ju snažil bližšie klasifikovať. Rozhodli sme sa, že sa Vám pokúsime priblížiť delenie nezamestnanosti, ktoré na nás najviac zapôsobilo. Vybrali sme si delenie autorov, ktorými sú Matulay, Matulayová a Šimek, ktorí nezamestnanosť delia z rôznych hľadísk.

Šimek (1997) rozdeľuje nezamestnanosť podľa foriem a druhov, ktoré môžeme chápať ako synonymá, ale tieto pojmy sa od seba odlišujú. Keď chceme rozlíšiť pojmy forma a druh, musíme si stanoviť určité kategórie, ktorými možno označovať parametre, ktoré nám udávajú podobu nezamestnanosti. Hlavným parametrom je situácia v spoločnosti napr. ekonomická stratégia, rôzne demografické faktory a pod. Forma je určitá podoba nezamestnanosti a druh predstavuje nezamestnanosť s podstatne rovnakými znakmi.

Formy nezamestnanosti:

- **Dobrovoľná nezamestnanosť** - pod týmto pojmom si predstavujeme nezamestnanosť, do ktorej sa jedinec dostáva dobrovoľne, bez akéhokoľvek nátlaku, hoci má k dispozícii rôzne ponuky pre platenú prácu, ale on si radšej vybral nezamestnanosť a množstvo voľného času. Myslíme si, že tento druh nezamestnanosti vzniká napr. keď si ľudia vyberajú prácu podľa príjmu alebo keď uprednostňujú štúdium pred prácou.
- **Nedobrovoľná nezamestnanosť** - hovoríme o nej vtedy, keď je viac žiadateľov o prácu ako voľných pracovných miest, čo znamená, že ľudia si chcú nájsť nejaké zamestnanie, ale z dôvodu nedostatku pracovných miest to nie je možné.

Druhy nezamestnanosti:

- **Frikčná nezamestnanosť** - vzniká na základe toho, že jedinci sa dobrovoľne vzdali svojho plateného miesta a hľadajú si nového zamestnávateľa. Môžeme sa s tým stretnúť napr. keď jedinec hľadá lepšie pracovné miesto v dôsledku nízkej mzdy, osobných alebo rodinných dôvodov a pod., ale aj keď sa chce jedinec vyhnúť očakávanej výpovedi. Tento druh nezamestnanosti je ovplyvňovaný časom, ktorý je veľmi dôležitý pri vyhľadávaní nového pracovného miesta na trhu práce (získanie informácií, dĺžka rozhodovania) a zmenou pracovného miesta (príprava na prijatie, zmena bydliska). Šimek rozdeľuje frikčnú nezamestnanosť na:
 - *vyhľadávajúcu frikčnú nezamestnanosť* - uchádzač vyhľadáva optimálnu prácu len dovtedy, kým nezistí, že náklady na vyhľadávanie ďalších miest sú vyššie ako investície, ktoré do vyhľadávania vložil,

- *opatrnostnú nezamestnanosť* - nastáva vtedy, keď uchádzač o prácu odmieta pracovné miesto, pretože má pochyby o ich korektnosti a vyčkáva na lepšie ponuky,
- *špekulačnú nezamestnanosť* - definujeme ju ako špekulačnú podzamestnanosť, pretože podľa predpokladu je daný jav výsledkom dočasného poklesu reálnej mzdy. Niektorí pracovníci preto obmedzujú aktuálnu ponuku pracovných hodín v očakávaní, že v budúcnosti ponúknu viac.
- ***Sezónna nezamestnanosť*** - je to krátkodobá nezamestnanosť a je ovplyvňovaná dvoma príčinami. Prvou príčinou je ročné obdobie resp. počasie (napr. lesníctvo, stavebníctvo, rybolov a pod.) a druhou príčinou sú sezónne výkyvy dopytu po rôznych druhoch produkcie (napr. zvýšená spotreba pred vianočnými sviatkami). Sezónna nezamestnanosť je špecifický druh nezamestnanosti, ktorá je riešiteľná administratívnymi opatreniami alebo opatreniami v organizácii práce.
- ***Štrukturálna nezamestnanosť*** - hovoríme o nej vtedy, keď ponuku práce pre určité zručnosti prevyšuje dopyt v regióne. Z hľadiska dopytu po práci je mobilnosť uchádzačov o zamestnanie v inej profesii alebo v inom regióne nedostatočná. Hlavnými ukazovateľmi štrukturálnej nezamestnanosti je vysoký počet neobsadených, voľných pracovných miest na trhu práce a vysoký počet nezamestnaných, čo spôsobuje, že dopyt po určitej práci rastie, zatiaľ čo po iných druhoch klesá, a taktiež klesá rast priemernej dĺžky trvania nezamestnanosti a času neobsaditeľnosti pracovných miest. Štrukturálnou nezamestnanosťou sú ohrozené najviac menej flexibilné skupiny napr. vydaté ženy, rodiny s viacerými deťmi, staršie osoby, osoby s nízkou alebo špecifickou kvalifikáciou.
- ***Cyklická nezamestnanosť*** - je závislá na zmenách hospodárskej aktivity. Vzniká vtedy, keď dopyt po výrobkoch a službách pri určitej produktivite práce nie je dostatočný pre zamestnanie jedincov, ktorí chcú pracovať. Cyklická nezamestnanosť pôsobí na všetky sektory hospodárstva a jediným použiteľným nástrojom na jej zníženie je redukcia týždenného pracovného času.

Autori Matulay, Matulayová (2004) sa v niektorých častiach, v delení nezamestnanosti, zhodli so Šimekom, ale vo svojej publikácii rozdelili nezamestnanosť nie podľa druhov a foriem, ale na základe troch hľadísk:

1. Nezamestnanosť vyplývajúca z dôsledkov zmien v národnom hospodárstve krajiny:

- **sezónna nezamestnanosť** - ktorú vyvolávajú javy ako napr. nerovnomernosť výroby, kde je produkcia závislá od počasia. Vieme ju zaradiť do krátkodobej nezamestnanosti,
- **štruktúrálna nezamestnanosť** - kde ponuku práce podľa druhu nemožno uplatniť vzhľadom na dopyt. Charakterizujú ju nasledovnými znakmi, ktoré uviedol vo svojej publikácii aj Šimek:
 - nerovnováha na trhu práce - vyšší počet voľných pracovných miest a vysoký počet nezamestnaných,
 - rast priemernej dĺžky trvania nezamestnanosti a neobsaditeľnosti pracovných miest,
- **cyklická alebo konjunkturálna nezamestnanosť** - ktorej vznik sa dá opísať ako dôsledok nevyužitia existujúcich kapacít na základe odbytových ťažkostí.

2. Nezamestnanosť vyplývajúca z reakcií pracovnej sily na zmeny v ekonomickej sfére:

- **skrytá nezamestnanosť** - sem patria jedinci, ktorí sa neevidujú na Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny čo znamená, že zamestnanie si hľadajú sami alebo oň vôbec nemajú záujem,
- **neúplná nezamestnanosť** - je to druh nezamestnanosti, ktorý sa najviac vyskytuje vo vyspelých krajinách a rieši sa využitím skráteného pracovného úväzku resp. zdieľaním pracovného miesta dvoma jedincami,
- **nepravá nezamestnanosť** - zaraďujú sem osoby, ktoré nechcú pracovať a nemajú záujem si hľadať prácu, pričom ich príjmom sú podpory, ale aj osoby, ktoré pracujú nelegálne, hoci sú registrované ako nezamestnané,
- **frikčná nezamestnanosť** (normálna, prirodzená) - na trhu práce sa nachádzajú ľudia, ktorí nie sú zamestnaní resp. menia zamestnanie. Tento jav trvá určitý čas, kým si jedinec nájde vhodné zamestnanie.

3. Nezamestnanosť podľa dĺžky trvania:

- **krátkodobá nezamestnanosť** - je to druh nezamestnanosti v trvaní od úplného začiatku nezamestnanosti až po obdobie šiestich mesiacov,

- **strednodobá nezamestnanosť** - je pokračovaním krátkodobej nezamestnanosti a jej dĺžka je vyjadrená uplynutím jedného roka čiže dvanástich mesiacov,
- **dlhodobá nezamestnanosť** - je najrozšírenejším druhom nezamestnanosti v trvaní od dvanástich mesiacov až po jej následné ukončenie, čo predstavuje u každého jedinca iné obdobie.

Ako vidíme autori Matulay, Matulayová (2004) a Šimek (1997) vo svojich publikáciách opísali každý druh nezamestnanosti ako napr. frikčná, sezónna a podobne. Ich delenie sa líši v tom, že Šimek rozoznáva formy a druhy a Matulay, Matulayová delia nezamestnanosť z troch hľadísk. Postrehli sme aj, že Šimek rozoznáva dobrovoľnú a nedobrovoľnú nezamestnanosť a Matulay, Matulayová nie. Ale je to aj naopak, že pri tom druhom delení vidíme nezamestnanosť rozdelenú podľa dĺžky trvania a spomenuté sú tam aj nové druhy nezamestnanosti ako je skrytá, neúplná a nepravá nezamestnanosť. Na základe vyššie uvedenej klasifikácie nezamestnanosti môžeme povedať, že delenie nezamestnanosti je rôznorodé. Každý jeden autor má iné delenie podľa rôznych hľadísk. Ale my sa prikláňame viac k deleniu autorov Matulay, Matulayová, pretože charakterizovali aj krátkodobú, strednodobú a dlhodobú nezamestnanosť. Podľa nás z týchto troch druhov nezamestnanosti sa najviac vyskytuje v dnešnej dobe dlhodobá nezamestnanosť, pod ktorou rozumieme stratu zamestnania na dlhšiu dobu, čo zo sebou prináša rôzne problémy.

1.3 Príčiny nezamestnanosti

Nezamestnanosť ako každý jeden sociálny, psychologický či ekonomický jav, je niečím zapríčinený, niečo ho vyvoláva. Najväčším problémom v nezamestnanosti je, že osoby nechcú využívať svoje schopnosti, zručnosti, svoje nadobudnuté vzdelanie. Väčšina autorov opisuje ako jeden z hlavných faktorov, ktorý ovplyvňuje nezamestnanosť faktor vzdelania a kvalifikácie.

V Zborníku štúdií, ktorý vypracoval Výskumný ústav práce, sociálnych vecí a rodiny autorky Kostolná a Hanzelová (1996) opisujú prieskum nezamestnanosti na vybraných úradoch práce. Cieľom tohto prieskumu bolo získať poznatky o faktoroch, ktoré nezamestnanosť ovplyvňujú. Z analýzy výsledkov prieskumu je zrejmé, že najviac na nezamestnanosť pôsobí už spomínaný faktor *vzdelávania a kvalifikácie*. Čím má osoba nižší stupeň vzdelania a kvalifikácie, tým je vyššia pravdepodobnosť, že táto osoba bude nezamestnaná. Na formovaní nezamestnanosti sa podľa prieskumu podieľa aj *prítomnosť nezaopatrených detí*. Vzťahuje sa to prevažne na ženskú populáciu. Podľa autoriek sa na to

môžeme pozerat' z viacerých hľadísk a to, že vysoká pracovno-právna ochrana žien spôsobuje zmenšený záujem žien - matiek o prácu alebo, že niektoré ženy - matky odmietajú pracovné príležitosti z dôvodu dochádzky dieťaťa do predškolského zariadenia a povinnej školskej dochádzky. Veľmi dôležitým faktorom je aj vek. Veľmi nízky vek sa považuje podľa pracovníkov úradu za znevýhodňujúci, ktorý im znižuje šancu pracovnej integrácie. Osobitnú pozornosť musíme venovať faktoru *preddôchodkového veku*. Je to rizikový faktor, ktorý obmedzuje opätovné začlenenie sa do práce. Väčšina osôb v tomto veku sa vyznačuje zníženou flexibilitou a mobilitou. Výraznou časťou nezamestnanosti sú tzv. odradení resp. znechutení, ktorí sa vyznačujú tým, že začínajú byť nedôverčiví a neistí vlastnými silami. Pracovníci úradov sa domnievajú, že vo viacerých prípadoch u osôb, ktoré sú už dlhšie zaregistrované na Úradoch práce ako nezamestnaní, dochádza k strate zručností, znalostí a pracovných návykov. V týchto prípadoch klesá motivácia osôb a rastie nezáujem o prácu. Rozhodujúcim faktorom ovplyvňujúci proces nezamestnanosti a pokles motivácie je *úroveň dávok sociálnej odkázanosti*. Tento faktor súvisí s uprednostňovaním sociálnych dávok pred zamestnaním, čo sa týka najmä skupín s nízkym stupňom vzdelania a nízkym predchádzajúcim príjmom.

Príčiny nezamestnanosti rozoberajú viaceré denníky a časopisy. Nás zaujali príčiny, ktoré sme si prečítali v Denníku Sme a ktoré Vám teraz stručne popíšeme:

- hromadné prepúšťanie v súčasnosti v dôsledku hospodárskej krízy,
- málo pracovných miest a nevytváranie nových,
- tzv. „práca načierno“, z ktorej ľudia neodvádzajú povinné odvody a popri ktorej poberajú podporu,
- nedostatočná väzba medzi školským systémom a trhom práce, neochota zamestnávať čerstvých absolventov škôl,
- nízka mobilita pracovnej sily, ktorej príčiny môžeme charakterizovať nasledovne: neochota nezamestnaných pracovať mimo svojho trvalého bydliska, nedostatočná ponuka bytov za cenu primeranú ich príjmu, neaktuálnosť a nepružnosť poskytovania informácií o voľných pracovných miestach,
- nedostatok informácií o voľných pracovných miestach (Najčastejšie príčiny nezamestnanosti, 2001).

Myslíme si, že v dnešnej dobe je najväčšou príčinou nezamestnanosti nedostatok pracovných miest v dôsledku hospodárskej krízy. Pri hľadaní si práce sa stretávame aj s diskrimináciou a sympatiami. Keď príde na pohovor človek oblečený ako bezdomovec

a človek v obleku, je pravda, že zamestnávateľ si vyberie toho v obleku a v najhorších prípadoch jedincovi, ktorý mu nie je sympatický nedá ani len šancu obhájiť sa. Títo ľudia potom strácajú svoje hodnoty a myslia si o sebe, že sú nepotrební. V našej krajine a vo svete sa s danými prípadmi stretávame často.

2 HOSPODÁRSKA KRÍZA A NEZAMESTNANOSŤ

Druhá kapitola sa zaoberá hospodárskou krízou a jej súčasným stav. Pokúsime sa o čo najzrozumiteľnejšie popísanie miery nezamestnanosti a o priblíženie skupín, ktoré sú nezamestnanosťou postihnuté.

2.1 Hospodárska kríza

Pojem finančná a hospodárska kríza sa u nás spomína už viac ako dva roky. Môžeme povedať, že súčasná hospodárska kríza je najhoršia od čias „Svetovej hospodárskej krízy“ v medzivojnovom období.

Rok 1929 sa stal rokom, kedy začala najväčšia svetová hospodárska kríza vo svete. Za deň odštartovania krízy sa považuje 24. október 1929 „čierny štvrtok“. Tento deň bol dňom pádu burzy na Wall Street, čo krízu naštartovalo. Medzi hlavné dôvody, prečo kríza vypukla sa považuje expanzia resp. rozpínanie ponuky peňazí zo strany centrálnej banky USA, ktoré neboli od roku 1921 pokryté zlatom, čo viedlo k zvýšeniu znehodnocovania peňazí. Táto kríza ovplyvnila takmer všetky krajiny. V roku 1931 dorazila aj do Československa a svoj vrchol dosiahla v roku 1933 a až do roku 1935 pretrvával hospodársky pokles. Počas týchto rokov svoj najväčší úpadok prežívalo hospodárstvo. Vysoký pokles zaznamenalo stavebníctvo a drevársky priemysel úplne upadol. Kríza najviac postihla hlavne drobných roľníkov, remeselníkov. V roku 1930 sa miera nezamestnanosti pohybovali medzi 22 až 25 % (Svetová hospodárska kríza: rok 1929, 2010).

Teraz si priblížme bližšie hospodársku krízu, ktorá postihla našu krajinu v posledných rokoch. Súčasná kríza sa začala prejavovať už na začiatku roku 2007 a koncom roku 2007 zasiahla finančné trhy prakticky na celom svete. Začiatočným impulzom hospodárskej krízy bola kríza realitného trhu v USA, ktorá vznikla v dôsledku poskytovania rizikových hypoték obyvateľstvu s nižším štandardom. Banky získavali klientov ponúkaním pôžičiek s nízkym úrokom. Zlyhali nielen banky, ale aj ratingové agentúry, ktorých úlohou je posudzovať platobnú schopnosť budúcich dlžníkov. Nebolo problémom získať od takejto spoločnosti za úplatok doklad o potrebnej výške príjmu. Dialo sa to z dôvodu, že banky sa spoliehali len na výsledky ratingovej agentúry a údaje o dlžníkoch si už ďalej neoverovali. V priebehu 1-2 rokov úroky začali rásť a dlžníci neboli schopní splácať. Sen o bývaní klientov sa začal rozplývať a finančné trhy rúcať. Hypotekárne ústavy nemali z čoho

poskytovať ďalšie úvery a návratnosť poskytnutých pôžičiek začala byť nulová. Konečným impulzom pre viaceré finančné skupiny bolo oznámenie najväčšej francúzskej banky BNP Paribas, že už nebude poskytovať peniaze na rizikové hypotéky z dôvodu nízkej likvidity. Investori sa začali zbavovať rizikových podielov a akciové trhy sa začali prepadať. Hospodárska kríza sa masívnejšie začala prejavovať v prvom štvrtroku 2008. Európska únia a jej štáty začali pociťovať najvyšší rast cien za posledných 14 rokov. Veľký vplyv na hospodársku krízu mal rast cien ropy a energií. Za nový tzv. čierny pondelok sa považuje 15. september 2008, kedy burza Wall Street zažila pokles. Americká vláda vyhlásila, že nebude zachraňovať veľké finančné spoločnosti verejnými peniazmi. V tomto období veľká investičná banka Lehmann Brothers vyhlásila krach. Tento deň 15. september 2008, predstavuje deň začatia hospodárskej krízy (Finančná kríza, 2010).

Hospodárska a finančná kríza sa dotkla aj nás, síce nie takou silou ako iné krajiny, ale spôsobila nám nemalé problémy. Nabúrала sa do našej ekonomiky a niektoré podniky vyhlásili krach alebo znížili natoľko stav zamestnancov, že miera nezamestnanosti sa nesmierne zvýšila. Čím viac sa zvyšoval vplyv hospodárskej krízy na našom území, tým viac stúpala aj počet nezamestnaných.

Prvými obeťami krízy na našom území sa stali samostatne zárobkovo činné osoby. Príčinou bolo, že patria medzi zamestnancov, s ktorých prepustením je najmenší problém. Preto firmy, ktoré zasiahla kríza, najskôr rozviazali zmluvy so živnostníkmi a až potom prišli na rad zamestnanci v pracovnom pomere. Viacerí odborníci sa zhodli, že počas krízy nám pomohlo zavedenie eura. Vďaka tejto novej mene sme získali istotu a stabilitu. Euro nás chráni pred výkyvmi meny, ktorými trpia viaceré krajiny mimo eurozóny napr. Česká republika, Maďarsko a pod. Napriek tomu nám „zväzuje ruky“ a ochudobňuje nás o niektoré ekonomické nástroje (Živnostník a hospodárska kríza, 2010). Slovenská vláda začala bojovať s krízou už od jej začiatkov. V roku 2008 začala schvaľovať rôzne opatrenia, ktoré mali pomôcť vyriešiť túto situáciu. Národná rada SR schválila balíčky opatrení, ktoré mali pomôcť našej ekonomike a udržať zamestnanosť. Na začiatku roka 2009 bola založená Rada pre hospodársku krízu. Jej členmi sú zástupcovia Národnej banky Slovenska, odborov, zamestnávateľov, samospráv, bánk a vlády. Hlavným cieľom rady je navrhovať spôsoby na zmiernenie hospodárskej krízy, ktoré potom predkladá vláde na schválenie (Protikrízové opatrenia vlády, 2010).

Do rúk sa nám dostal časopis Zamestnanosť a sociálna politika (2010), v ktorom nás zaujal rozhovor s generálnym riaditeľom Ústredia sociálnej práce, sociálnych vecí a rodiny PaedDr. Jánom Sihelským, v ktorom sa snaží priblížiť čitateľom dosah vplyvu krízy na

naše územie v roku 2009. Vyjadril sa k problematike hospodárskej krízy na slovenskom trhu práce, a medzi jedincov, ktorých kríza na našom území ovplyvnila najviac, zahrnul zamestnancov so zmluvami na dobu určitú, zamestnancov s dočasnými zmluvami, občanov Slovenskej republiky, ktorí pracujú v zahraničí.

Medzi hlavné príčiny hospodárskej krízy, ktoré ovplyvnili Slovenskú republiku, podľa generálneho riaditeľa, patrí:

- otvorenosť ekonomiky,
- proexportný charakter ekonomiky,
- nízke rozšírenie produkcie so závislosťou od automobilového priemyslu,
- pokles cezhraničnej mobility občanov Slovenskej republiky,
- pokles pracovných príležitostí.

V rokoch 2007 a 2008 sa nezamestnanosť na našom území držala skoro na rovnakej úrovni, ale na konci roka 2008 sa nezamestnanosť začala zvyšovať. V roku 2009 v prvom štvrtroku sa slovenská ekonomika prepadla, ale v druhom štvrtroku pocítila zlepšenie, priemyselná výroba sa zvýšila a toto spôsobilo aj oživenie zahraničného dopytu. Generálny riaditeľ Ústredie sociálnej práce, sociálnych vecí a rodiny PeaDr. Ján Sihelský sa domnieva, že podmienky na trhu práce sa ešte zhoršia, čo spôsobí oveľa väčší vplyv hospodárskej krízy na našom území. Očakáva, že do roku 2010 stratí zamestnanie približne 7,5 miliónov ľudí, čím sa úroveň nezamestnanosti zvýši. Predpokladá, že hlavnými riešeniami na zlepšenie situácie na našom území, je vytvoriť produktívnejšie hospodárstvo s vyššou úrovňou kvalifikácií a hospodárstvo s otvorenými trhmi práce, ktoré ponúkajú viac pracovných miest rovnako pre mužov, tak aj pre ženy. Táto snaha by nemala byť len jednorazová, ale nepretržitá a koordinovaná, ktorá zahŕňa proces, ale aj opatrenia v oblasti politiky trhu práce, ale aj v ostatných oblastiach politiky ako je školstvo, životné prostredie a pod (Dosah a vplyv krízy v roku 2009, 2010).

Môžeme povedať, že kríza tak ako aj ostatné krajiny ovplyvnila aj tú našu a silno s nami zamávala. Kríza nám spôsobila nemalé problémy, z ktorých sa budeme musieť pomaly dostať. Nezamestnaní, ktorí stratili prácu počas krízy, mali veľké problémy nájsť si novú, aj keď ich kvalifikácia, vzdelanie, zručnosti, schopnosti boli dostačujúce, problémom bolo nedostatok pracovných miest, čo bolo dôsledkom krachov viacerých podnikov a následne šetrenia ľudí, ktorí prestali veriť svojmu okoliu.

2.2 Miera nezamestnanosti

Miera nezamestnanosti je dôležitým ukazovateľom pri jej meraní. Pomáha nám, pri zisťovaní stavu a vývoja nezamestnanosti. Prirodzený stav miery nezamestnanosti nastáva vtedy, keď počet nezamestnaných je menší alebo sa rovná počtu voľných pracovných miest.

Autori Krebs, Durdisová, Poláková (1997, s. 275) vo svojej publikácii uvádzajú vzorec, prostredníctvom ktorého sa miera nezamestnanosti počíta:

$$u = \frac{U}{L} \cdot 100 (\%)$$

kde u = miera nezamestnanosti

U = počet nezamestnaných

L = počet pracovných síl.

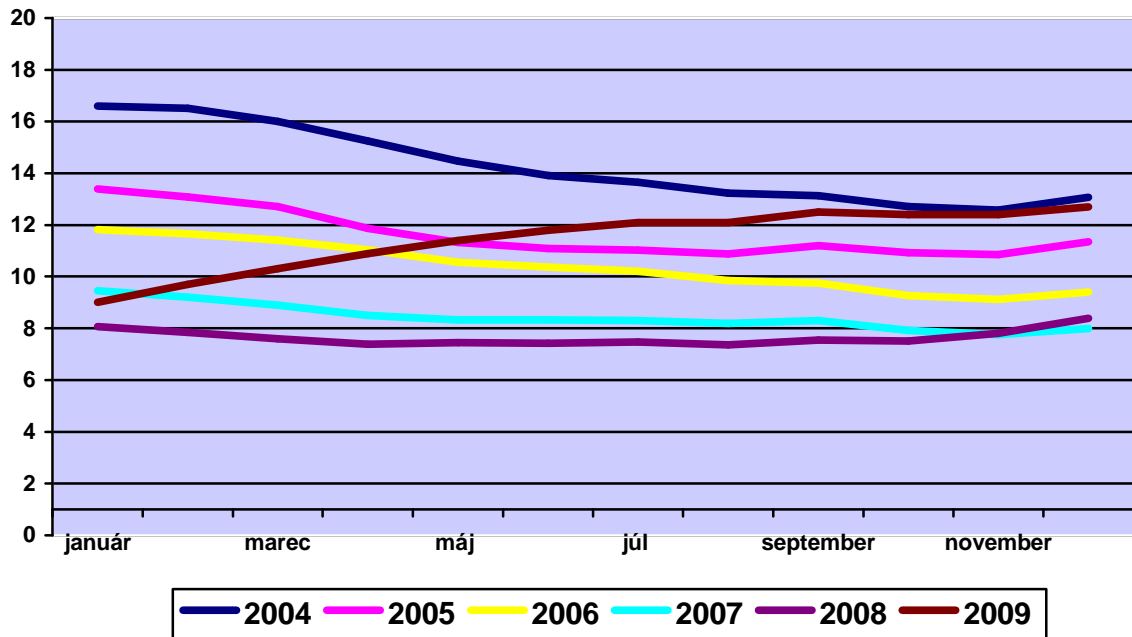
Miera nezamestnanosti sa môže deliť na:

- *obecnú mieru nezamestnanosti* - ktorá závisí na faktoroch ovplyvňujúcich celú ekonomiku (ceny ropy, nové pracovné sily a pod.),
- *špecifickú mieru nezamestnanosti pre jednotlivé sociálne kategórie* - ktorá závisí na faktoroch ovplyvňujúcich kategórie osôb ako sú napr. muži, ženy, mládež a pod. (Mareš, 2002).

Polívka (1993 In Mareš, 2002) rozoznáva aj špeciálne miery nezamestnanosti a to:

- *miera dlhodobej nezamestnanosti* - udávajú sa tam nezamestnaní, ktorí sú bez práce viac ako 13 týždňov a druhým faktorom je celková pracovná sila,
- *miera prepustených z práce* - hlavným ukazovateľom sú prepustení z práce k celkovej pracovnej sile,
- *miera nezamestnaných dospelých osôb* - pri osobách starších ako 25 rokov,
- *miera nezamestnaných hľadajúcich si prácu na plný úväzok* - podiel tých, ktorí hľadajú prácu na plný úväzok k celkovému počtu pracujúcich na plný úväzok.

Miera nezamestnanosti sa stále mení. V každom jednom kraji na našom území je iné percento miery nezamestnanosti. S každým dňom sa zvyšuje alebo znižuje. V nasledujúcom grafe 1 prostredníctvom získaných údajov sme sa snažili zobrazit' evidovanú mieru nezamestnanosti v % na Slovensku v každom mesiaci od roku 2004 po rok 2009.

Zdroj: Plávka, Klčo, 2009

Graf 1 Vývoj miery nezamestnanosti v %

Vidíme, že miera nezamestnanosti sa od roku 2004 znižovala, ale v novembri v roku 2008 nastal zvrät a v roku 2009 v októbri sa začala vyrovnávat' miere nezamestnanosti v roku 2004. Tento náhly zvrät spôsobila hospodárska kríza, ktorá začala ovplyvňovat' našu krajinu.

Teraz sa zameriame na rok 2007, 2008 a 2009. Podľa údajov, ktoré sme získali sme zistili, že v roku 2007 je miera nezamestnanosti vyššia ako v roku 2008. Síce v roku 2007 sa začala ekonomika na celom svete rúcat' v dôsledku hospodárskej krízy, na našom území bola väčšia nezamestnanosť ako v roku 2008, kedy nás hospodárska kríza zasiahla.

V nasledujúcej tabuľke 1 porovnáваме dva roky a to rok 2007 a 2008 a taktiež aj jednotlivé kraje a ich mieru nezamestnanosti.

Tabuľka 1 Vývoj počtu nezamestnaných (v tis. osôb) a miery nezamestnanosti (v %) v krajoch

SR, kraj	Nezamestnaní			Miera nezamestnanosti		
	2007	2008	Rozdiel	2007	2008	Rozdiel
SR spolu	291,9	257,5	-34,4	11	9,6	-1,4
v tom						
Bratislavský	14,1	12,4	-1,7	4,2	3,6	-0,6
Trnavský	18,7	18,3	-0,4	6,5	6,2	-0,3
Trenčiansky	16,7	13,9	-2,8	5,7	4,7	-1
Nitriansky	37,4	31,7	-5,7	10,7	8,8	-1,9
Žilinský	33,6	25,9	-7,7	10,1	7,7	-2,4
Banskobystrický	64,9	59,5	-5,4	20	18,2	-1,8
Prešovský	51,7	48,7	-3	13,8	13	-0,8
Košický	54,7	47,2	-7,5	15,9	13,5	-2,4

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2009

Ako vidíme z údajov, ktoré sme nadobudli, bola najvyššia miera nezamestnanosti v roku 2007 a to v Banskobystrickom kraji, kde narástla až na 20 %. V roku 2008 sa znížila o pár percent, ale stále si tento kraj držal prvé miesto. Práve naopak, najnižšia miera nezamestnanosti v roku 2007 aj 2008 bola v Bratislavskom kraji, kde nestúpala ani len na 5 %.

Ďalej sme sa zamerali len na rok 2009 a údaje o miere nezamestnanosti za prvý a druhý polrok na našom území. Spoločne si teraz priblížme rok 2009, kedy na našu krajinu začala najviac pôsobiť hospodárska kríza, čo sa prejavovalo vo zvyšovaní miery nezamestnanosti.

V tabuľke 2 sa zameriame na prvý polrok, na prvé mesiace a v tabuľke 3 na druhý polrok. Pokúsime sa o priblíženie miery nezamestnanosti v % a o jej nasledovné znázornenie.

Tabuľka 2 Miera nezamestnanosti v % v roku 2009 (1. polrok)

Ukazovateľ		2009					
		1. polrok					
Mesiac		Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún
Počet uchádzačov o zamestnanie	a) ¹	269 465	289 608	311 763	325 648	336 926	348 628
	b) ²	239 252	257 564	273 779	289 340	301 871	313 076
Miera evidovanej nezamestnanosti v %		9	9,7	10,3	10,9	11,4	11,8

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2010

Tabuľka 3 Miera nezamestnanosti v % v roku 2009 (2. polrok)

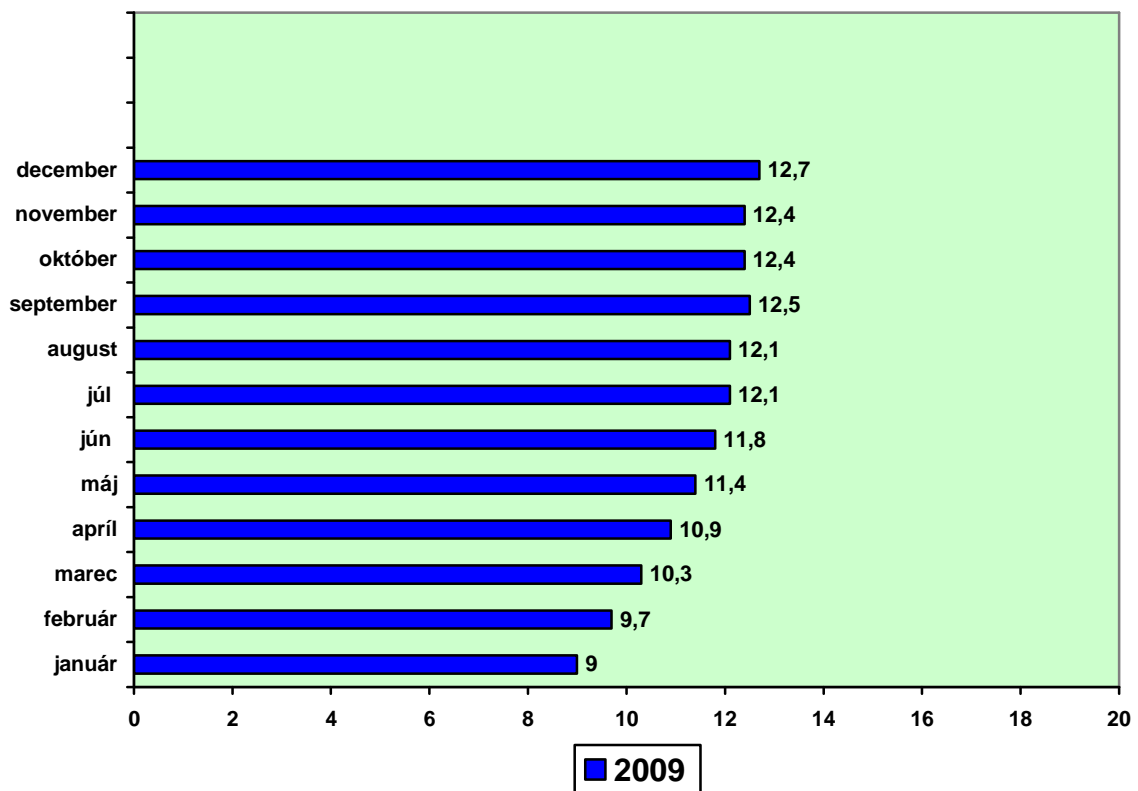
Ukazovateľ		2009					
		2. polrok					
Mesiac		Júl	August	September	Október	November	December
Počet uchádzačov o zamestnanie	a) ¹	355 862	355 041	368 021	368 982	373 413	379 553
	b) ²	313 076	319 937	319 367	329 860	328 633	335 490
Miera evidovanej nezamestnanosti v %		12,1	12,1	12,5	12,4	12,4	12,7

¹ - počet uchádzačov o zamestnanie v osobách

² - počet disponibilných, použiteľných uchádzačov resp. uchádzačov, ktorí sú k dispozícii pre jednotlivé zamestnanie

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2010

Už od začiatku roku 2009 sa miera nezamestnanosti začala zvyšovať. Na konci prvého polroka mala hodnotu 11,8 %. Pri porovnaní s druhým polrokom vidíme, že čísla nám začali stúpať. V decembri 2009 sa miera nezamestnanosti zvýšila od konca prvého polroka o necelé 1 %. Ako sme už v práci uviedli, hlavnou príčinou bola hospodárska kríza, následkom ktorej ľudia začali prichádzať o svoje zamestnania, o svoje stále príjmy a začali šetriť. Výroba niektorých podnikov začala upadať, pretože ľudia nenakupovali výrobky, ktoré boli v ponuke. Pre lepšie pochopenie sme údaje z tabuľky preniesli do nasledovného grafu 2, kde vidíme ako sa miera nezamestnanosti v % od januára zvyšovala.

Graf 2 Miera nezamestnanosti v % v roku 2009

Nezamestnanosť, jej rast a pokles sú spojené s viacerými ukazovateľmi. V dnešnej dobe ako už bolo spomenuté, je ovplyvnená hospodárskou krízou, ktorá zasiahla našu krajinu. Prostredníctvom rôznych programov sa štát pokúša mieru nezamestnanosti znížiť na minimum. Myslíme si, že riešenie nezamestnanosti nezáleží len od štátu, ale hlavne od nás samých ako sa k danej problematike postavíme.

2.3 Rizikové skupiny nezamestnaných

Nezamestnanosť neovplyvňuje každého z nás rovnako. Niektorí potrebujú väčšiu pomoc pri hľadaní si nového alebo prvého zamestnania a niektorí menšiu alebo žiadnu. Závisí to od ich dosiahnutého vzdelania a jeho využitia, kvalifikácie, zručností a pod. V dnešnej dobe sú veľmi dôležité aj kontakty. Bez kontaktov to niekedy nie je vôbec ľahké, dostať sa na trh práce. Podľa charakteristík ako je zdravie, vek, pohlavie, vzdelanie sa vytvárajú rizikové skupiny nezamestnaných.

Autorka Buchtová (2002) vo svojej publikácii rozpracovala skupiny, ktoré najviac zasahuje nezamestnanosť. Medzi tieto skupiny patria mladšie vekové skupiny do 30 rokov resp. absolventi škôl, starší ľudia, ženy, ľudia s nízkou kvalifikáciou alebo bez kvalifikácie, zdravotne znevýhodnení a rómske etnikum.

- **Mladšie vekové skupiny do 30 rokov resp. absolventi škôl** - Do tejto rizikovej skupiny patria hlavne absolventi stredných a vysokých škôl, ktorí sú oproti iným jedincom v nevýhode pri hľadaní si práce. Podľa nás je najväčšou nevýhodou študentov práve to, že nemajú pracovné skúsenosti a ani prax v odbore, ktorý vyštudovali. I keď nesmieme zabúdať na to, že snaha študentov sa cení a určite vložili do štúdia veľa energie a času. Realita je však taká, že po odbore, ktorí vyštudovali nie je dopyt. U tejto rizikovej skupiny nezamestnaných sa objavujú výchovné a psychologické problémy. Pokiaľ si mladí do určitého času neosvoja pracovné návyky, nebudú schopní pracovať ani vo vyššom veku, a nuda ich potom môže zaviesť k sociálne patologickému chovaniu a k vyradeniu zo spoločnosti. Poznáme rôzne výskumy, ktoré sa zaoberali mladistvými a ich nástupom do prvej práce. Medzi tieto výskumy môžeme zaradiť aj Robertsov výskum o nástup mladistvých do práce. Na základe uvedených skutočností sa pokúsil o výskum, ktorý mal priblížiť nezamestnanosť mladých ľudí. Do svojho výskumu zahrnul 551 mladých ľudí bez práce. Výsledkom výskumu bolo, že vysoké percento nezamestnaných mladých ľudí dávalo prednosť nezamestnanosti pred neuspokojivými pracovnými miestami. Zistil, že ich hlavným problémom bola nuda a nedostatok peňazí, ale sebaúcta bola narušená len niekedy.
- **Starší ľudia** - Táto skupina ľudí prežíva stratu zamestnania oveľa ťažšie a viac si to pripúšťa. Cítia sa byť ponížení a odvrhnutí, čo sa prejavuje aj na ich fyzickom a psychickom zdraví. Myslíme si, že zamestnávateľia ponúkajú pracovné príležitosti viac mladším a preto sú starší ľudia v nevýhode. Je to z dôvodu ich nižšej obratnosti a prispôsobivosti sa novým podmienkam. Long a Wimbush robili

výskum na 129 mužoch v preddôchodkovom veku a potom na tých istých mužoch v dôchodkovom veku a zistili, že pocit životnej spokojnosti znižuje: úbytok zdravia a pohyblivosti, nižší príjem, finančné problémy, strata spoločenských kontaktov, neschopnosť racionálne vyplniť voľný čas a absencia pravidelných činností. Muži, ktorí zažívali zlepšenie životnej spokojnosti boli zdraví a bez finančných problémov.

- **Ženy** - Toto pohlavie sa taktiež zaraďuje medzi rizikové skupiny a to z dôvodu materstva a starania sa o domácnosť, čo môže narušiť pracovný proces. Niektorí zamestnávateľia uprednostňujú mužov a to kvôli ich väčšej fyzickej sile. Nezamestnanosť žien je problémom u nás, ale aj inde vo svete, pretože je veľmi zložitá, zosúladiť materské a pracovné povinnosti. Preto sa hľadá riešenie a to skrátenie pracovného úväzku a zavedenie pružnej pracovnej doby.
- **Ludia s nízkou kvalifikáciou (bez kvalifikácie)** - V súčasnej dobe sú ľudia s nízkou kvalifikáciou najväčšou skupinou, ktorú postihuje nezamestnanosť. Ide zvyčajne o mladých ľudí bez záujmu hľadať si prácu. Patria sem taktiež ľudia s deviantným chovaním napr. alkoholici, recidivisti a pod. Kvalifikácia, ale aj zručnosti a schopnosti sú dôležité pri hľadaní pracovných miest. Čím lepšia kvalifikácia, tým je lepšia voľba pre výber zamestnania. Pracovníci s nízkou kvalifikáciou sú stále viac a viac vytláčaní z trhu práce.
- **Zdravotne znevýhodnení** - Skupina zdravotne znevýhodnených má oveľa menšiu šancu, ako zdraví ľudia, uplatniť sa na trhu práce. Doba evidencie danej nezamestnanej skupiny je niekoľkokrát dlhšia ako u zdravých ľudí. Táto skupina nezamestnaných má ekonomické, sociálne, ale aj psychické problémy. Strácajú zmysel života, ľudskú dôstojnosť a cítia sa nepotrební a niekedy sú záťažou pre ich rodiny.
- **Rómske etnikum** - Rómovia si získavajú prácu čoraz horšie, a to z dôvodu vysokých nárokov zamestnávateľov, ale aj ich nízkej kvalifikácie. Časť Rómov sa radí medzi vrstvy s nízkym štandardom bez snahy vzdelávať sa. Rómovia žijú pod tlakom ich kultúry a vzorcov správania. Profesie, ktorými sa v minulosti zaoberali prešli viacerými zmenami, čo zapríčinilo ich minimálne šance uplatniť sa na trhu práce.

Ako sme si opísali, nezamestnanosť ovplyvňuje rôzne kategórie ľudí od mladých až po starých, bez kvalifikácie ale aj s rôznymi postihnutiami a etnickým zameraním. U každého jedinca z tejto skupiny sa prejavuje inak a každý sa ňou vyrovnáva svojim spôsobom.

3 SOCIÁLNE DÔSLEDKY NEZAMESTNANOSTI A MOŽNOSTI JEJ RIEŠENIA

Prostredníctvom tretej kapitoly sa pokúsime bližšie priblížiť dôsledky nezamestnanosti, ktoré ovplyvňujú sociálnu sféru nášho života. Zameriame sa aj na poradenstvo pre nezamestnaných a následne na prácu sociálneho pracovníka s jednotlivcami alebo skupinami, ktorých nezamestnanosť postihuje. V závere sa budeme zaoberať operačným programom – Zamestnanosť a sociálna inklúzia, ktorého úlohy Vám priblížime.

3.1 Sociálne dôsledky

V dnešnej dobe je dôležitou súčasťou života platená práca, ktorá nám dáva pocit istoty. Strata práce ovplyvňuje vo veľkej miere našu ekonomickú, sociálnu, ale aj psychickú stránku života. So stratou práce prichádzajú problémy, ktoré sme predtým až tak neregistrovali a nezaoberali sa nimi. Náš život, ale aj život celej rodiny sa od základov zmení. Z ekonomickej stránky nastanú finančné problémy, čo ovplyvní našu životnú úroveň. Zasiahne to aj našu psychiku, čo spôsobí zníženie sebavedomia a sebaúcty, ktoré môžu viesť až k zdravotným problémom. Nezamestnanosť nás ovplyvní aj zo sociálnej stránky a nabúra naše správanie a postoje.

V našej práci sa zameriame len na sociálne dôsledky, ktoré ovplyvňujú nezamestnaných a budeme sa snažiť ich bližšie rozobrať. Autori zaoberajúci sa problematikou nezamestnanosti rozpracovali sociálne dôsledky, ktoré nezamestnaných ovplyvňujú a ktoré sa dotýkajú jedincov na rôznej úrovni. Dôsledky, ktoré sa budeme snažiť priblížiť, sú navzájom prepojené.

Strata sociálneho statusu

Predpokladáme, že osoby, ktoré majú nejaké platené zamestnanie budú s nami súhlasiť, keď povieme, že práca je monotónna a predstavuje našu pravidelnú rutinu. Ale aj na základe tohto tvrdenia je práca pre nás dôležitá a patrí do nášho každodenného života. Pri strate práce jedinec stráca aj svoj status, čo ho výrazne ovplyvňuje.

Giddens (1999, s. 554) definuje sociálny status ako „sociálnu prestíž, ktorú má určitá skupina v očiach ostatných členov spoločnosti. Táto prestíž je spojená s charakteristickým spôsobom života, ktorý sa od členov tejto skupiny očakáva.“

Strata zamestnania neznamená len stratu statusu, ale taktiež aj nadobudnutie nového statusu a to statusu nezamestnaného, podradného. Od nezamestnaného sa očakáva, že bude naďalej plniť svoje sociálne záväzky bez ohľadu na svoje problémy. Zároveň by sa mal začať snažiť riešiť svoju situáciu a zodpovedne sa postaviť k svojim problémom. Najskôr sa bude na nezamestnanosť pozerat' ako na neprijateľnú a pokiaľ si prácu nenájde, bude považovaný za neschopného a to znamená, že s ním nie je nič v poriadku. Trvalý status nezamestnaného je spojený s trvalou neschopnosťou nájsť si zamestnanie (chronicky chorý, mentálny handicap a pod.). Nezamestnanosť, ktorá spôsobuje finančnú tieseň, nám bráni v uspokojovaní potrieb a zároveň utvrdzuje našu vlastnú pozíciu, do ktorej sme sa dostali v spoločnosti, pričom naše predchádzajúce postavenie v spoločnosti si žiada nejakú úroveň a určitý životný štandard. Od nezamestnaného sa očakáva, že sa bude snažiť hľadať si prácu a neprepadne pasivite voči nej (Mareš, 2002).

Zníženie životnej úrovne

Nezamestnanosť ovplyvňuje aj finančnú stránku jedinca, čo spôsobuje zníženie životnej úrovne. Niektorí nezamestnaní žijú len z podpory od štátu.

Nízka životná úroveň v rodine závisí nielen od straty príjmu ale aj od:

- nahromadeného majetku,
- vytvorených stereotypov deľby práce v rodine,
- vzájomnej spolupráce,
- pomoci širšej rodiny a pod (Kuchařová, 1991 In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Čím dlhšie je jedinec nezamestnaný, tým sa postupne zhoršuje jeho životná situácia a jedinec sa viac zadlžuje. Mnoho nezamestnaných podporu nedostáva a to z dôvodu, že nespĺňa podmienky, alebo už vyčerpal dobu, po ktorej je podpora priznaná resp. podporu v stanovenej dobe vyčerpal a na ďalšie obdobie mu podpora nie je už priznaná. Vtedy poberá len nižšiu sociálnu podporu, ktorá je stanovená na základe minimálneho príjmu tzv. životného minima (Mareš, 2002).

Sociálna rola nezamestnaného

Na jedinca, ktorý sa dostal do role nezamestnaného, sú kladené požiadavky inštitucionálneho a osobného charakteru. Pri nesplnení požiadaviek sa nezamestnaný dostane do väčších problémov a môže byť postihnutý sankciami ako je napr. strata

podpory pre nezamestnaného alebo ho začne odsudzovať okolie. Väčšina nezamestnaných plní požiadavky, ktoré sú na nich kladené aj keď to pre nich niekedy nemá význam a to z dôvodu lenivosti jedinca hľadať si prácu. Niektorí totiž neveria, že si prácu niekedy nájdu, ale správajú sa tak, ako keby si ju stále hľadali a týmto uplatňujú nevedomý obranný postoj, ktorým sa vyhýbajú ďalším stresom (Vágnerová, 2004 In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Sociálna izolácia

Pod pojmom izolácia si predstavujeme oddelenie sa od určitej skupiny jedincov resp. odlúčenie. Jedinec potrebuje byť medzi ľuďmi, nadväzovať kontakty a nové vzťahy. Jednou z príčin odlúčenie sa od spoločnosti je nezamestnanosť.

V zamestnaní človek nadobúda viacero kontaktov, o ktoré spolu so stratou miesta prichádza. Po ukončení zamestnania nie sú tieto kontakty udržiavané a to hlavne preto, že obidvom stranám nezostáva veľa spoločného, ale taktiež aj preto, že nezamestnaný môže mať nepríjemný pocit, cíti sa byť ponížený a pripomína mu to jeho pokles na spoločenskom rebríčku (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Rodina nezamestnaného

Problém nezamestnanosti neovplyvňuje len jedinca, ale aj jeho blízkych. Daný problém narúša celý priebeh života v rodine, vzťahy a prináša do života stres, čo v najhorších prípadoch môže viesť až ku krízam v rodine ako je napr. rozpad rodiny.

Na rodinu vplýva nezamestnanosť tiež prostredníctvom:

- narušenia organizácie v rodine,
- narušenia denných rodinných zvykov,
- zmenami v sociálnych vzťahoch a izolácia rodiny,
- zmenami v rozdelení domácich prác (Mareš, 2002).

Problematika nezamestnanosti sa premieta aj do reprodukčného chovania. Napr. vo Veľkej Británii sa v dobe vyššej nezamestnanosti zvýšili sobáše mladých ľudí, odkladali sa pôrody čo zapríčinilo zníženie pôrodnosti. Hlavne dievčatá, ktoré nemajú skúsenosť s ekonomickou nezávislosťou, túžia po dieťaťu, pretože dieťaťu okolie pripisuje dôležitosť (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Vnímanie času

Nezamestnanosť ovplyvňuje aj také veci, ktoré sa pre nás zdajú až banálne, ale pri vypuknutí daného problému si uvedomíme, že aj tie banality sú pre nás dôležité. Hovoríme o vnímaní a zmene času, ktorý daný problém nezamestnanosti nabúra.

Nezamestnanosť ovplyvní vnímanie denného režimu, časovú štruktúru dňa a mení vnímanie času. Čas spolu s nezamestnanosťou prestáva byť dôležitý a jedinec stráca jeho obsah a naplňa ho nudou a spoločensky nežiaducimi aktivitami (spánok, alkohol, drogy, televízia a pod.). Narušenie času je nebezpečné hlavne pre mladistvých, ktorí časový režim dňa nemajú ešte utvrdený (Krebs a kol., 1997).

Nezamestnanosť a sociálne zlyhanie

Zlyhanie pre nás znamená krach, neúspech, prehru v našom živote, čo môže spôsobiť aj nezamestnanosť. Predpokladáme, že najviac sú ním ovplyvnení mladí ľudia, ktorí majú veľa voľného času a po dlhodobejšej nezamestnanosti si naň zvyknú. Voľný čas resp. nuda zasahuje mladých v ich ďalšom vývoji.

Nezamestnanosť spôsobuje vznik „motivačnej dispozície“, čo znamená, že jedinec zostáva nezamestnaným a využíva pre zaopatrenie rodiny sociálny systém alebo nelegálne činnosti (Látka 1998 In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Nazdávame sa, že sociálne zlyhanie sa u každého jedinca prejavuje inak. V tých najhorších prípadoch môže viesť až k samovražde, ale aj k nadmernému pitiu alkoholu teda k alkoholizmu alebo k rôznym iným závislostiam. Počas doby závislosti na alkohole, drogách a pod. si jedinec neuvedomuje čo sa okolo neho deje a pomáha mu to ujsť pred realitou.

3.2 Sociálna práca s nezamestnanými

Strata zamestnania vyvoláva nepríjemný zážitok. Jedinci, ktorí stratili zamestnanie vytvárajú skupinu nezamestnaných. Nezamestnaní patria medzi skupiny, ktoré potrebujú pomoc a radu. Sociálna práca sa zoberá jedincami, ktorí sa nachádzajú v zlej sociálnej situácii. Je to odbor poskytujúci pomoc osobám, ktoré sú v kríze.

Strieženec (2001, s. 184) definuje sociálnu prácu ako „odbornú činnosť, ktorá špeciálnymi pracovnými metódami zaisťuje sociálnu starostlivosť o človeka na profesionálnom základe. Zaoberá sa optimálnym fungovaním sociálnych inštitúcií zameraných na komplexnú starostlivosť o človeka, na efektívne fungovanie sociálneho zabezpečenia a pomoc jednotlivcom, rodinám, skupinám alebo komunitám.“ Podľa Matouška (2003, s.

213) je sociálna práca spoločenskovedná disciplína a oblasť praktickej činnosti, ktorej cieľom je odhaľovanie, vysvetľovanie, zmierňovanie a riešenie sociálneho problému.

Ako sme už spomínali, sociálna práca je pomocná profesia, ktorá je zameraná na pomoc, podporu jedincov, skupín alebo komúnít. Podľa nás obaja autori aj Strieženec (2001) aj Matoušek (2003) presne vystihli definíciu sociálnej práce a jej hlavnú úlohu. Stotožňujeme sa s ich názormi, že sociálna práca zaisťuje sociálnu starostlivosť a jej cieľom je riešenie problémov, ktoré postihli ľudí v rôznych krízových situáciách.

Nezamestnaní patria medzi rizikové skupiny, ktorým sa v dnešnej dobe musí venovať väčšia pozornosť z dôvodu vplyvu hospodárskej krízy. Štát sa snaží pomôcť nezamestnaným a tak znížiť mieru nezamestnanosti a to pomocou poskytnutých finančných prostriedkov alebo navrhovaním programov, ktoré týmto jedincom pomôžu nájsť si zamestnanie. Sociálni pracovníci, ktorí spolupracujú s nezamestnanými, by sa mali hlavne vedieť vcítiť do problému klienta, neodsudzovať ho a riadiť sa podľa etiky sociálneho pracovníka, čo znamená správať sa úctivo a rešpektovať klienta.

„Etika sociálnej práce predstavuje súhrn pravidiel o spoločenskom správaní, ktoré sa týkajú vonkajšieho prejavu, vzťahu k ľuďom“ (Striežene, 2001, s. 96).

Myslíme si, že za klientov sociálneho pracovníka sa považujú nezamestnaní jedinci, ktorí sú zapísaní na Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré sledujú, ako sa vyvíja situácia na trhu práce. Úrady tohto typu evidujú nezamestnaných, snažia sa poskytovať informácie o voľných pracovných miestach, vytvárajú rôzne rekvalifikačné kurzy, poskytujú pomoc prostredníctvom poradenstva a pod. Veľmi dôležitá je spolupráca sociálneho pracovníka s inými odborníkmi ako sú napr. psychológ, právnik a pod. Na každého jedného sociálneho pracovníka pripadá veľké množstvo klientov, čo spôsobuje nevyhovujúce podmienky pre individuálnu prácu s nezamestnanými klientmi.

Cieľ sociálnej práce s nezamestnanými opisuje Matulay, Matulayová (2004) nielen ako pomoc pri prispôbovaní sa, ale aj ako zmierňovanie sociálnych dôsledkov, ale hlavne ako podporu rozvíjania vnútorného potenciálu jedinca a jeho rodiny pri riešení daného problému. Podľa Matouška, Kodymovej, Koláčkovej (2005) je cieľom sociálnej práce s nezamestnanými zníženie rizika sociálneho vylúčenia, ku ktorému dochádza aj v rovine ekonomickej, sociálnej a taktiež aj psychologickej.

Hlavné funkcie sociálnej práce pri skupine nezamestnaných:

- dôležité je zvládanie pôsobiacich dôsledkov nezamestnanosti (narušenie sebadôvery, vzťahov, hlavne rodinných, ale aj zdravia),
- pomoc pri návrate tejto rizikovej skupiny na trh práce.

Základné prístupy v sociálnej práci s nezamestnanými, ktoré sa prelínajú sú:

- riešenie problému v rámci pracovno-profesného poradenstva,
- prístup, ktorý je zameraný na zvládnutie životných situácií nezamestnaných.

Jeden z hlavných dôvodov prečo nezamestnaní vyhľadávajú pomoc sú finančné problémy. Chudoba sa nevyskytuje len pri probléme s nezamestnanosťou, ale taktiež aj v rodinách, ktorých členovia sú zamestnaní, ale ich príjem je nedostačujúci, nevedia uspokojiť svoje základné potreby, ani základné potreby ostatných členov rodiny. Zvyčajne sa to vyskytuje v rodinách s viacerými deťmi. V takejto situácii sociálny pracovník môže pomôcť tým, že preverí, či nezamestnaný poberá a čerpá všetky dávky a podpory, ktoré sú mu priznané. Nezamestnaní niekedy ani nevedia, aké dávky a podpory môžu využívať a to z dôvodu nedostatočných informácií alebo aj nízkej kvality vzdelania. Vtedy kontaktujú sociálneho pracovníka, ktorý môže využiť aj iné zdroje na zlepšenie ich situácie (charitatívne organizácie). Nezamestnanosť vplýva aj na rodinné vzťahy a prostredie. Dôsledkom nezamestnanosti sú taktiež rodinné krízy, rozvody, týranie a zneužívanie detí a pod. (Mareš, 2002).

Ako sme už spomínali, nezamestnaní niekedy nevedia aké dávky môžu poberať. V prípade straty zamestnania je to dávka v nezamestnanosti, ktorá je vyplácaná z fondu poistenia v nezamestnanosti a slúži na zabezpečenie príjmu poistenca v čase nezamestnanosti. Dávku si jedinec uplatňuje v pobočke Sociálnej poisťovne, príslušnej podľa miesta trvalého bydliska, na základe písomnej žiadosti ako je potvrdenie o zaradení do evidencie nezamestnaných alebo oznámenie o nezaradení. Hlavnou podmienkou na poskytnutie dávky v nezamestnanosti je, aby bol v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie poistený v nezamestnanosti najmenej tri roky. Nárok na dávku vzniká odo dňa zaradenie do evidencie nezamestnaných. Dávka sa poskytuje počas šiestich mesiacov vo výške

$$50 \% \times \text{denný vymeriavací základ} \times \text{počet dní v mesiaci.}$$

Dávka sa vypláca mesačne pozadu a to buď na účet príjemcu alebo v hotovosti. Poisťovňa nevyplatí dávku v prípade, keď má jedinec nárok na nemocenské, ošetrovné, materské alebo rodičovský príspevok. Nárok na dávku zaniká v prípade vyradenie z evidencie nezamestnaných, uplynutím obdobia, priznaním starobného dôchodku alebo smrťou príjemcu (Dávka v nezamestnanosti, 2010).

Sociálna práca s nezamestnanými má nasledujúce prvky:

- sociálna práca v lokalitách - spočíva vo vyhľadávaní sociálne vylúčených z trhu práce,

- poradenstvo v rámci verejných služieb nezamestnanosti - vyčlenenie rôznych informačných centier do postihnutých oblastí,
- príprava pre zamestnaných - pracovný výcvik, komunikačné schopnosti, pracovné skúsenosti (Matouška, Kodymovej, Koláčkovej, 2005, s. 310).

Sociálna práca všeobecne využíva pri riešení, zmierňovaní a odstraňovaní problémov rôzne metódy, čo platí aj pri špecifikácii sociálnej práce na nezamestnaných. Myslíme si, že jednou z najviac využívaných metód je individuálna resp. prípadová metóda, ktorá je zameraná na jednotlivca. Ďalšou dôležitou metódou je skupinová, ktorá sa aplikuje prostredníctvom rôznych klubov pre nezamestnaných. Sociálna práca pre nezamestnaných využíva aj poradenstvo, ktoré sa Vám pokúsime priblížiť v nasledujúcej podkapitole.

3.3 Poradenstvo pre nezamestnaných

Predpokladáme, že nezamestnaní jedinci ako aj každá riziková skupina hľadajú pomoc pri riešení svojich problémov, v ktorých sa nevedia zorientovať. Niektorým jedincom stačí pomoc blízkej osoby, rodiny, ale nie každý to zvládne. Poznáme aj skupiny ľudí, ktoré si nevedia uvedomiť, alebo nechcú si uvedomiť rozsah svojho problému. Preto sa títo jedinci obracajú na poradenské služby resp. poradcu, od ktorého očakávajú pomoc. Pod pojmom poradca si jedinci predstavujú osobu, ktorá im pomôže, poradí ako sa správať v danej situácii, do ktorej sa dostali. Úlohou poradcu nie je poskytnúť východiskové riešenie klientovi, ale pomôcť mu naviesť ho naň a motivovať ho.

Poradenstvo je poskytovanie informácií, ktoré si klient vyžiada a potrebuje ich k riešeniu svojich problémov. Dáva klientovi príležitosť k tomu, aby preskúmal svoje prednosti resp. slabé miesta a našiel stratégie k zlepšeniu kvality svojho života (Matoušek, 2003, s. 151). Podľa Strieženca (1996, s. 156-157) je „poradenstvo založené na pomoci, podpore, rozvoji, optimálnom uplatnení jednotlivca, lepšej orientácii v živote.“

Podľa nás je poradenstvo jedna z metód sociálnej práce, ktoré by sme mohli definovať ako činnosť, vykonávanú nejakým odborníkom s určitým vzdelaním a kvalifikáciou, ktorý sa snaží klientovi podať pomocnú ruku s tým, že mu pomôže vyriešiť problém, ktorý ho postihol.

Hlavným cieľom poradenstva pre nezamestnaných je ochrana pracovníkov pred nezamestnanosťou hlavne dlhodobou, ktorá je spojená s nízkou motiváciou a nevšímavosťou si príležitostí na trhu práce (Vitkovičová, 2003).

Poradenstvo pre nezamestnaných sa využíva v oblastiach:

- straty zamestnania - poradca pomáha klientom zvládnuť situáciu nezamestnanosti, minimalizovať stres, orientovať sa na trhu práce, rozvíjať svoje schopnosti prezentovať sa pri hľadaní nového zamestnania,
- poradenstva pri výbere a rozširovaní si svojich profesionálnych kompetencií - výber rekvalifikácie podľa osobnostných predpokladov a regionálne možnosti hľadania si nového zamestnania,
- sociálny poradca pomáha klientovi zorientovať sa v novom zamestnaní, prijať menej atraktívne miesto, vyrovnať sa so zmenou,
- poradca pracuje s dlhodobo nezamestnanými a pripravuje pre nich programy (Gabura, 2005, s. 47).

V praxi sa stretávame s požiadavkou trojúrovňového systému poradenstva pre nezamestnaných a to:

1. základná úroveň - poskytovanie poradensko-informačných služieb na úradoch práce,
2. stredná úroveň - poradenstvo v profesionálnej oblasti, právne a psychologické poradenstvo, ktoré poskytujú odborníci na rôznych oddeleniach úradov práce,
3. špecializované poradenstvo pre ľudí traumatizovaných stratou zamestnania, ktorí sa nevedia presadiť na trhu práce (Gabura, Pružinská, 1995, s. 15).

Poznáme aj skupinové a hromadné poradenstvo, ktoré sa využíva v rôznych kluboch, ktoré sa zriaďujú hlavne v zahraničí. Pri stretnutiach nezamestnaných si jedinci precvičujú svoje zručnosti, ktoré sú veľmi dôležité pri hľadaní si zamestnania a uplatnení sa v ňom (Gabura, Pružinská, 1995).

Individuálne poradenstvo sa koná v interakcii klient - poradca. Túto formu preferujú viac tí klienti, ktorí o svojich problémoch nechcú hovoriť pred skupinou iných nezamestnaných. V skupinovom poradenstve je vo vzťahu poradca - skupina, poradca - každý člen skupiny a taktiež aj členovia skupiny navzájom. Táto forma sa využíva pri klientoch, ktorí sú viac komunikatívni a nemajú problém otvorene hovoriť o svojich problémoch. Stretávame sa aj tzv. masovým poradenstvom pre nezamestnaných, ktoré je zamerané na:

- informovanie nezamestnaných o legislatívnych ustanoveniach súvisiacich so zamestnanosťou,
- formovanie vedomia občanov k nezamestnanosti, zodpovednosti za svoje problémy,

- informovanie o právach a povinnostiach zamestnávateľov.

Masové poradenstvo sa vykonáva prostredníctvom oznamov, príspevkov, letákov a pod. Poradenská činnosť je poskytovaná bezplatne (Žilová, 2003).

Skupinové stretnutia nezamestnaných sa rozlišujú podľa cieľových skupín. Gabura (2005) delí tieto poradenské programy pre jedincov:

- dlhodobu nezamestnaných,
- nezamestnaných absolventov škôl,
- dlhodobu nezamestnané matky,
- nezamestnaných zmyslovo, mentálne alebo telesne postihnutých.

Pri rizikovej skupine nezamestnaných sa využíva hlavne poradenstvo pre voľbu povolania, ktoré sa sústreďuje na klienta, ktorému umožní nadobudnúť reálny obraz o jeho možnostiach, ktoré vychádzajú z kvalifikačných podmienok vo vzťahu k rôznym potrebám, požiadavkám ale taktiež aj príležitostiam na trhu práce. Pracovníci úradov používajú individuálne akčné plány, pod ktorým rozumieme písomný dokument, ktorý určuje druh a zároveň rozsah pomoci občanovi, ktorý ju potrebuje pri pracovnom uplatnení. Je výsledkom rozhovoru medzi pracovníkom úradu a klientom. Jeho konečným cieľom je príprava klienta na trh práce a tiež rozvoj jeho osobnosti (Pavelová, 2007).

Poradenstvo pomáha nezamestnanému z viacerých hľadísk a to napr. z psychickej a sociálnej stránky, pomáha mu nadobúdať nové zručnosti a schopnosti, rozvíjať svoju osobnosť a zároveň aj vyrovnáť sa s problémom nezamestnanosti. Môžeme konštatovať, že poradenstvo je dôležité pri práci s klientom, ale taktiež aj so skupinou. Klient by sa v tomto procese nemal cítiť ohrozený z jediného dôvodu a to, aby sme s ním mohli nadviazať vzťah, ale čisto pracovný, na základe ktorého by sme vedeli lepšie zhodnotiť danú situáciu a problém, v ktorom sa klient nachádza.

3.4 Operačný program - Zamestnanosť a sociálna inklúzia

Už v minulosti sa ľudia snažili bojovať s nezamestnanosťou, ale do dnešných čias sa im boj s týmto problémom nepodaril vyhrať. Kríza, ktorá zasiahla celý svet, ľuďstvu ešte viac sťažila tento boj. Na základe vypuknutia krízy sa európska komisia rozhodla vytvoriť program Zamestnanosť a sociálna inklúzia, ktorý nám dáva nádej pri znižovaní nezamestnanosti. Pod pojmom inklúzia rozumieme začleňovanie sa do spoločnosti a následné zapájanie do života zo sociálnej, ekonomickej, kultúrnej a taktiež aj politickej stránky.

Operačný program európska komisia odsúhlasili dňa 26. októbra v roku 2007 v Bruseli a pre našu krajinu to znamená, využitie príspevku z Európskeho sociálneho fondu pre zmiernenie nezamestnanosti v období od roku 2007 až do 2013. Program je zameraný na pomoc pre:

- uchádzačov a záujemcov o zamestnanie,
- samostatne zárobkovo činné osoby,
- zamestnancov s nízkou kvalifikáciou,
- malých a stredných podnikateľov,
- študentov, absolventov a pod.

Riadiacim orgánom pre daný program je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (Vrabcová, 2008).

Hlavným cieľom operačného programu je rast zamestnanosti, pokles nezamestnanosti, sociálna inklúzia a budovanie pracovných kapacít. Pre dosiahnutie tohto cieľa boli vymedzené vedľajšie ciele a to:

- zvyšovanie zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti,
- posilnenie zjednotenia osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených a podpora zosúladenia rodinného a pracovného života,
- zvyšovanie kvality ľudských zdrojov a ich riadenie.

Vzájomná spolupráca týchto cieľov je začlenená do piatich prioritných osí:

1. podpora rastu zamestnanosti,
2. podpora sociálnej inklúzie,
3. podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v Bratislavskom samosprávnom kraji,
4. budovanie kapacít a zlepšenie verejnej správy,
5. technická pomoc.

Teraz sa Vám budeme snažiť priblížiť rozmiestnenie poskytnutých finančných prostriedkov od Európskeho sociálneho fondu na splnenie už spomenutých cieľov.

Tabuľka 4 Prehľad finančného rozmiestnenia v EUR podľa prioritných osí

Prioritná os	Opatrenia	Finančné rozmiestnenie v EUR
1. Podpora rastu zamestnanosti	1.1 Podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti	567 422 200 64,35%
	1.2 Podpora tvorby a udržanie pracovných miest prostredníctvom zvýšenia adaptability pracovníkov, podnikov, podpory podnikania	
2. Podpora sociálnej inklúzie	2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity	187 800 000 21,30%
	2.2 Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity	
	2.3 Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života	
3. Podpora zamestnanosti sociálne inklúzie a budovanie kapacít v Bratislavskom kraji	3.1 Podpora rastu zamestnanosti a zlepšenie zamestnateľnosti s osobitným zreteľom na vzdelanostnú spoločnosť	17 801 578 2,02%
	3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v Bratislavskom kraji	
	3.3 Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy v Bratislavskom kraji	
	3.4 Technická pomoc pre Bratislavský kraj	
4. Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy	4.1 Zlepšenie kvality služieb poskytovaných verejnou správou a neziskovými organizáciami	81 734 600 9,27%
	4.2 Zavedenie systémov riadenia kvality vo verejnej správe a pre mimovládne organizácie v oblasti politiky zamestnanosti a sociálnej politiky	
5. Technická pomoc		27 043 200 3,07%
Spolu		881 801 578

Zdroj: Správa o sociálnej situácii obyvateľstva slovenskej republiky za rok 2008, 2010

Tieto opatrenia budú realizované prostredníctvom národných, pilotných, systémovo integrovaných a dopytovo orientovaných projektov. My sa zameriame len na tie projekty, ktoré súvisia so zvýšením zamestnanosti a znížením nezamestnanosti v našej krajine.

V opatrení 1. 1: Podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti, boli realizované národné projekty:

- *Podpora zamestnanosti uchádzačov o zamestnanie* - formou poskytovania príspevkov na vytváranie nových pracovných miest, udržanie pracovných miest, zvyšovanie zamestnanosti uchádzačov o zamestnanie so zameraním najmä na znevýhodnených uchádzačov, dochádzku za prácou, presťahovanie za prácou, doprava do zamestnania. Projekt sa realizuje od 1. 3. 2008
- *Podpora zamestnanosti občanov so zdravotným postihnutím* - poskytovanie príspevkov na prípravu pre pracovné uplatnenie tejto skupiny občanov, na školenia, vytvorenie nových pracovných miest a udržanie pracovných miest. Aj tento projekt začal fungovať od 1. 3. 2008.
- *Aktivácia uchádzačov o zamestnanie* - ktorého cieľom je aktivácia nezamestnaných vykonávaním dobrovoľníckych činností za účelom získania praktických skúseností. Projekt sa začal realizovať dňa 1. 4. 2008 (Správa o sociálnej situácii obyvateľstva slovenskej republiky za rok 2008, 2010)

V tejto kapitole sme sa Vám pokúsili priblížiť operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia, ktorý je jedným z možností riešenia nezamestnanosti v našej krajine. Snaží sa riešiť nízku zamestnanosť a zvýšenú mieru nezamestnanosti, ale spolu s týmito problémami rieši aj sociálnu inklúziu, čiže začlenenie do spoločnosti. Na základe tohto programu sa zrealizovali rôzne projekty, ktoré nám majú pomôcť vyriešiť problém nezamestnanosti. Predpokladáme, že projekty, ktoré majú znížiť nezamestnanosť nebudú len vyhodené peniaze a postupne sa miera nezamestnanosti začne znižovať a naša krajina dosiahne čo najnižšie percento nezamestnaných.

4 Diskusia

V poslednej kapitole našej práce sa budeme zaoberať diskusiou, resp. sa pokúsime rozobrať nezamestnanosť z nášho uhľ'a pohľadu a nastolíme problémy súvisiace s nezamestnanosťou. Ide o problémy, ktoré sa nás v tomto veku najviac dotýkajú a pokúsime sa navrhnúť nejaké vhodné riešenie problému nezamestnanosti.

Ako sme si už povedali, nezamestnanosť môžeme definovať ako stratu zamestnania, ktorá môže postihnúť každého jedného z nás v inom období a taktiež sa u každého jedinca prejavuje inak. Za nezamestnaných sa považujú tí ľudia, ktorí nemajú platené zamestnanie. Nezamestnaní sú zaevidovaní na Úradoch práce sociálnych vecí a rodiny, kde im daní pracovníci pomáhajú problém s nezamestnanosťou vyriešiť. V predchádzajúcich kapitolách sme si zhrnuli danú problematiku a zároveň aj príčiny, prečo nezamestnanosť vzniká a dôsledky, ktoré nám nezamestnanosť v našom živote spôsobuje. Pri preštudovaní definícií nezamestnanosti rôznych autorov sme zistili, že väčšina z nich sa zhodne, ale pri niektorých definíciách sme sa pozastavili. Zaujala nás definícia od Walsh, Stephensa, Moora (2000), kde autori opisujú nezamestnanosť ako súčasť života dospelých. Toto vyjadrenie nás trochu zarazilo z dôvodu nepodloženého tvrdenia. Áno nezamestnanosť ovplyvňuje veľa ľudí, ale autori by nemali publikovať nepodložené fakty. A ako sme už spomínali v práci, zdá sa nám, ako keby autori prešli od definovania k filozofovaniu. Najviac na nás zapôsobila definícia nezamestnanosti od autorov Hartla, Hartlovej (2000), ktorí v jednej vete identifikovali nezamestnanosť a spomenuli tam aj dôsledok, ktorý je hlavne v dnešnej dobe aktuálny a to nedostatok pracovných príležitostí. My si tiež myslíme, že práve nedostatok pracovných miest je jednou z hlavných príčiny zvyšujúcej sa miery nezamestnanosti.

Ako vidíme, táto problematika spôsobuje problémy nielen občanom našej krajiny, ale môžeme hovoriť o probléme celosvetovom. Už odpradáva sa ľudia snažili s nezamestnanosťou bojovať, ale s neúspechom. Vytvárali sa rôzne opatrenia, ktoré problematiku nezamestnanosti na čas zmiernili, ale pôsobením rôznych negatívnych vplyvov sme sa dostali tam, kde sme boli na začiatku. V súčasnosti sa medzi tieto vplyvy zaraďuje hospodárska kríza, ktorá postihla viaceré krajiny, nevynímajúc tú našu. Naša krajina proti nej bojuje rôznymi zbraňami ako už spomínaným operačným programom Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Je to program, ktorý poukazuje na nezamestnanosť a snaží sa ju riešiť resp. znížiť jej mieru na základe rôznych programov. Pri porovnaní

získaných informácii, ktoré sme uviedli v druhej podkapitole sme sa dozvedeli, že nezamestnanosť v roku 2009 sa priblížila nezamestnanosti v roku 2004, kedy bola percentuálne dosť vysoká.

Najviac postihnutou skupinou sú starší ľudia, ktorí sa už nevedia tak prispôbiť novým veciam a to z dôvodu zvyšujúcej sa modernizácie a taktiež už nie sú takí mobilní ako boli v mladosti. V dôsledku toho by sa mali starší ľudia zúčastňovať kurzov, ktoré sa pre nich organizujú ako je napr. počítačový kurz, ktorý pomáha ľuďom porozumieť novej technike. Počítačové kurzy sa vykonávajú aj pre iné skupiny ľudí napr. pre firmy, ktoré chcú svojich zamestnancov zaškoliť. Tieto kurzy sa vykonávajú buď objednaním si vyškoleného pracovníka do firmy, kde prostredníctvom viacerých prednášok vysvetlí zamestnancom požadovaný program. Môžu sa objednať taktiež aj nejaké priestory na jeden deň v týždni, kde sa zamestnanci budú schádzať a kde im bude vedená prednáška. Tento typ kurzu by podľa nás mal trvať aspoň jeden mesiac, počas ktorého by si klienti osvojili základy počítačov a programov ako je napr. Windows, Word, ale aj používanie internetu. Tieto kurzy by mali ľuďom ako starší, tak aj mladším pripomenúť, že musíme ísť s dobou, ktorá sa stále mení a vznikajú nové a nové veci, s ktorými by sme sa mali oboznámiť. Rizikovou skupinou sú aj mladí ľudia, čo je pre nás dosť nepochopiteľné a to predovšetkým z toho dôvodu, že sa vedia prispôbovať novým veciam na rozdiel od starších ľudí. Starší ľudia už toľko nevládzu, čo je jedna z príčin, prečo si nevedia nájsť zamestnanie, ale mladí majú podľa nás dosť energie a veľký potenciál, ale aj tak ich zaraďujeme medzi skupiny, ktoré sú najviac postihnuté nezamestnanosťou. Keď sa pozrieme na nezamestnanosť našimi očami a to očami mladých resp. absolventov škôl, vidíme v nej vážny problém a to z dôvodu toho, že absolvent školy nemá šancu si nájsť nejaké zamestnanie, pretože nemá prax, ktorú si každý zamestnávateľ žiada pri prijímaní do zamestnania. Aj keď sa na školách praktizuje prax, tak sa pri prijímacích konaniach táto prax neberie do úvahy, čo predstavuje pre mladých ľudí problém. Na základe už spomenutých skutočností Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny vytvorili absolventskú prax, ktorá ma študentom pomôcť zorientovať sa vo svojom živote a získať nové zručnosti a skúsenosti, ktoré sú dôležité pre ich budúcnosť, do ktorej spadá nájdenie si zamestnania, bez ktorého si človek život nevie predstaviť, pretože bez platenej práce je človek odkázaný na iných, čo spôsobuje nielen jeho finančné problémy, ale aj zdravotné a narúša to aj jeho psychiku. Absolventská prax sa môže vykonávať len do 25 roku života, čo v podstate znamená, že väčšina mladých ľudí sa zarádajú medzi nezamestnaných. Myslíme si, že táto hranica by sa mala posunúť, pretože mladí ľudia ukončia svoje vysokoškolské vzdelanie približne v 24 roku svojho života, čo

sa už blíži k spomínanej hranici. A to ešte nehovoríme o tom, že niektorí mladí ľudia študujú nadštandardne alebo z vážnych dôvodov museli prerušiť štúdium a tým sa ich veková hranica ukončenia štúdia zvýšila, čiže už nemajú nárok na vykonávanie absolventskej praxe a zostávajú bez akéhokoľvek príjmu. Ak sme pozorní, tak sme si všimli, že niektoré stredné školy majú dĺžku štúdia predĺženú a to na päť rokov, čo mladým ľuďom škodí a po vyštudovaní vysokých škôl sa stávajú nezamestnanými a nemajú nárok na vykonávanie absolventskej praxe a to z dôvodu presne stanovenej vekovej hranice na 25 rokov.

Po vyštudovaní školy absolventi zostávajú nezamestnaní aj z iných dôvodov, medzi ktoré patrí napr. to, že ich ukončené vzdelanie nezodpovedá požiadavkám voľných pracovných miest na trhu práce, čo zapríčiňuje hlavne veľký počet študentov, ktorí vyštudovali tú istú školu. Na základe toho si myslíme, že každý jeden by mal dostať šancu nájsť si zamestnanie, ktoré nadväzuje na jeho vzdelanie, ale je v tom jeden háčik. Na povrch sa nám zase dostáva skutočnosť, ktorú sme už spomenuli a to je prax, ktorú zamestnávateľa žiadajú a ktorá znevýhodňuje absolventov škôl. Myslíme si, že zamestnávateľa by mali byť zhovievavejší a umožniť absolventom škôl nastúpiť do zamestnania bez praxe, ak len na skúšobnú dobu, ktorá absolventovi aj zamestnávateľovi pomôže zorientovať sa v tom čo chce robiť, čo od zamestnanca očakáva a či má na to schopnosti. Predpokladáme, že pri zavedení takéhoto systému by sa nezamestnanosť mladých ľudí mohla znížiť a že už budú vedieť čo chcú robiť a budú mať šancu ukázať, že to vedia aj bez požadovanej praxe.

Jednou z rizikových skupín nezamestnaných sú aj starší ľudia, ktorých sme už v práci viackrát spomínali. Vek kedy ľudia odchádzajú do dôchodku je momentálne 62 rokov. Keď sa tak nad týmto číslom zamyslíme napadne nás, že ľudí v tomto veku postihujú už rôzne choroby, psychické problémy, ktoré im bránia normálne žiť a vykonávať určité činnosti. Na základe týchto skutočností si myslíme, že dôchodkový vek je dosť vysoký aj keď v iných krajinách je aj vyšší. Napr. v Poľsku a v Rakúsku je dôchodkový vek stanovený až na 65 rokov. Predpokladáme, že táto hranica sa u nás bude zvyšovať, v dôsledku prispôsobenia sa trendu Európskej únie, ale z nášho pohľadu je to dosť nelogické. Ľudia v tomto veku by mali uvoľniť miesto mladším, ktorí majú celý život pred sebou a ktorí sa dnešnej spoločnosti vedľa viac prispôsobiť. Týmto nechceme starších ľudí vyhostiť z trhu práce, ale snažíme sa o vysvetlenie nášho pohľadu na problematiku nezamestnanosti mladých ľudí resp. absolventov škôl.

Život ako taký nám hádže pod nohy rôzne bremená, ktoré sa snažíme prekonávať. Prekonávaním problémov počas nášho života sa učíme rozpoznávať, čo je pre nás dobré

a čo nie. Medzi tieto problémy môžeme zaradiť aj nezamestnanosť, ktorá nám taktiež pomáha naučiť sa, ako sa v danej situácii správať. Pri vypuknutí problému s nezamestnanosťou si najskôr neuvedomujeme čo sa deje, nepripúšťame si, že aj my sme jedny z tých, ktorých nezamestnanosť zasiahla. Hľadáme si prácu, ale nevzdávame sa. Po dlhšom čase začíname strácať nádej, že si nejakú prácu nájdeme a naša aktivita ohľadne hľadania si práce sa znižuje. Nezamestnanosť nám spôsobuje aj psychické a sociálne problémy, ktoré narúšajú pokojný priebeh nášho života. Podľa autorov Matulay, Matulayová (2004) sa nezamestnanosť delí aj na krátkodobú, strednodobú a dlhodobú. Pod krátkodobou nezamestnanosťou si predstavujeme nezamestnaných ľudí, len na krátku dobu, ktorí prišli o zamestnanie, ale nevzdali sa a úspešne si našli nové zamestnanie. Predpokladáme, že toto zamestnanie býva prechodné z dôsledku toho, že ľudia vezmú akúkoľvek prácu, len aby mali nejaký príjem, čo je podľa nás správne a popri tejto ako keby dočasnej práci si hľadajú novú, ktorá im bude v plnej miere vyhovovať. V našej krajine, ale taktiež aj v iných krajinách, sa vyskytuje najviac dlhodobá nezamestnanosť, ktorá ľudí postihuje stále častejšie. Dlhodobá nezamestnanosť prináša so sebou dlhotrvajúce finančné problémy, čo spôsobuje znižovanie životnej úrovne. Každý z nás má stanovenú nejakú tú úroveň, podľa ktorej žije a jej narušenie spôsobuje aj rozvraty v rodine, krízy a zároveň aj narúša psychiku človeka. Človek stráca svoju hodnotu, myslí si o sebe, že je nepotrebný, čo sa v najhorších prípadoch končí samovraždami. Myslíme si, že jedným z riešení tejto problematiky by mala byť motivácia nezamestnaných k riešeniu ich problému. Tento proces by mal prebiehať prostredníctvom rôznych stretnutí, kde by vyškolený pracovník pomáhal jednotlivcom, ktorých postihol daný problém a to prostredníctvom rôznych cvičení na pozdvihnutie sebavedomia, na vypracovanie určitej sociálnej role, ktorú jedinci zastupujú. Tieto stretnutia by mali byť zamerané hlavne na to, aby sa nezamestnaní nevzdávali a aby sa neopustili, čo môže mať katastrofické dopady. Prostredníctvom daných stretnutí by mal aj jedincov učiť ako sa správať, keď sa im niečo nepodarí, lepšie povedané ako si zachovať chladnú hlavu. Najdôležitejšou časťou takýchto stretnutí by mala byť príprava na prijímacie konanie do práce a to od oblečenia, až po správanie. Pracovník, ktorý by mal viesť dané stretnutia, by mal byť nestranný a mal by sa vedieť vcítiť do problému, ktorý pomáha nezamestnaným vyriešiť. Do stretnutí by nemal vnášať svoje osobné problémy a pocity a nemal by dávať najavo svoju ľútosť. Každému jednému účastníkovi by sa mal venovať rovnako, bez ohľadu na jeho farbu, vieru, ale taktiež aj závažnosť jeho problému a nepovyšovať sa nad ním, že on je niekto lepší, keďže ho nič také ako jeho klientov nepostihlo. Títo pracovníci by mali mať vyštudovanú

sociálnu prácu, ktorá by ich naučila, ako sa správať k ľuďom s daným problémom. Nemyslíme teraz práve vysokú školu so zameraním na sociálnu prácu, ale pri takejto činnosti ako sú stretnutia s nezamestnanými, by stačilo aj nejaké školenie, kde by pracovníkovi priblížili, ako by sa mal správať a ako by mal viesť stretnutie. Každý na tomto stretnutí by si mal byť rovný a podľa toho sa aj správať. Myslíme si, že spomínané stretnutia nezamestnaných by sa mali organizovať mimo priestorov Úradov práce sociálnych vecí a rodiny, a to z toho dôvodu, že dané priestory by mohli návštevníkom týchto stretnutí pripomínať problém, v ktorom sa ocitli resp. stratu zamestnania, čo ich môže viesť k odvráteniu sa od pomoci, ktorú sa im pracovníci úradov snažia poskytnúť. Úrady by si mohli vyhradiť priestory, ktoré by využívali len na stretnutia a rôzne sedenia s rizikovými skupinami. Tieto priestory by nemali pripomínať úradné priestory, ako sú kancelárie, ale mali by byť viac rodinne zriadené, čo by u klientov vyvolalo viac pohody a vnímali by celú situáciu inak. Neodsudzovali by pracovníka, ktorý im chce pomôcť a možno by im to aj pomohlo si uvedomiť, čo sa stalo, a snažiť sa to vyriešiť. Finančnú stránku týchto stretnutí by mal zastrešiť štát, ktorý by mal s nezamestnanosťou bojovať a tváriť sa neutrálne, čiže neodsudzovať ľudí, ktorých daný problém postihol aj keď pochybili.

Keď sa staneme nezamestnanými a rozhodneme sa zaevidovať ako nezamestnaní, musíme to urobiť na úrade, ktorý sa nachádza v blízkosti nášho trvalého bydliska. Tento úrad by nám mal poskytnúť pomoc pri hľadaní si zamestnania a to hlavne informovať nás o voľných pracovných miestach. Počas našej nezamestnanosti by sme sa mali chodiť každý mesiac podpisovať na príslušný Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v našom regióne. Pri týchto pravidelných návštevách preukazujeme pracovníkom úradu, že si intenzívne hľadáme prácu a to prostredníctvom tlačív, ktoré nám dajú na úrade a ktoré nám potvrdia zamestnávateľia, u ktorých sme si prácu hľadali. Chceli by sme poukázať na to, že tento druh hľadania si práce, je podľa nás neefektívny pre klientov, ale aj pracný pre pracovníkov samotného úradu. V dnešnej dobe si potvrdenie o hľadaní zamestnania vie klient získať úplne „zadarmo“ bez toho, aby sa pokúšal o nájdenie si zamestnania. Vojde do obchodu, firmy, či podnikov bez toho, aby sa zaujímal o voľné pracovné miesta, s prosbou len o jednu pečiatku pre úrad a zamestnanci daného obchodu mu vyhovejú. Na základe týchto skutočností, ktoré sme zažili na vlastnej koži konštatujeme, že úrady nevedia odkontrolovať svojich klientov, či hľadanie si práce berú vážne alebo či si zaobstarávajú len pečiatky. Je to síce na klientovi ako sa daného problému zhostí a aké postavenie zaujme. Pre našu krajinu by bolo lepšie, keby sa miera nezamestnanosti znížila

a keby sa každý jeden klient seriózne a zodpovedne zaoberal hľadáním si práce. Myslíme si, že pre zlepšenie a zníženie miery nezamestnanosti by sa Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a i ďalšie orgány, mali postaviť k danej problematike tvrdšie a zamerať sa aj na odhaľovanie „čiernej práce“ to znamená „zamestnávanie“ osôb bez pracovných zmlúv a dohôd. Zvýšenie postihov za nelegálnu prácu, by sa malo odraziť vo vytváraní legálnych pracovných miest, čím by došlo k zníženiu počtu nezamestnaných.

Myslíme si, že na vyriešenie nezamestnanosti, ktorá postihuje nielen našu krajinu ale aj celý svet už od dávnej minulosti, treba čas. Dúfame, že situácia, ktorá postihla našu krajinu sa dostane do normálu a miera nezamestnanosti sa zníži na minimum.

ZÁVER

V závere práce môžeme zhodnotiť dosiahnutie nášho cieľa, ktorým bolo oboznámenie sa s nezamestnanosťou a zároveň osvojenie si informácií o rozpracovanej tematike a taktiež poukázanie na jej súčasný stav. Môžeme skonštatovať, že stanovený cieľ sa nám úspešne podarilo zrealizovať. Tematiku nezamestnanosti sme zhrnuli do štyroch kapitol, kde v prvých troch sme sa zamerali na teoretické poznatky a v poslednej kapitole, ktorá nesie názov diskusia, sme sa zamerali na opísanie danej problematiky z nášho pohľadu a pokúsili sme sa nastoliť riešenie, hlavne pre skupinu mladých nezamestnaných resp. absolventov škôl.

Zistili sme, že nezamestnanosť je v dnešnej dobe najviac rozoberaný problém, ktorý postihuje čoraz viac ľudí. V našej práci sme sa pokúsili opísať nezamestnanosť zo všeobecného hľadiska a taktiež porovnať stav nezamestnanosti od roku 2004 po rok 2009. Následné zistenia nás doviedli k tvrdeniu, že miera nezamestnanosti od roku 2004 klesala, ale v predchádzajúcom roku a to roku 2009 začala znova stúpať, čo bolo následkom vplyvu hospodárskej krízy, ktorá začala vplývať nielen na našu krajinu ale aj na celý svet. Ako sme sa dozvedeli, táto kríza, ktorá nás dnes ovplyvňuje, je druhou najväčšou a najhoršou krízou, ktorá postihla celý svet. Medzi prvú zaraďujeme krízu, ktorá vypukla v roku 1929 a naštartoval ju pád burzy. Súčasnú hospodársku krízu, vyvolalo narušenie realitného trhu v USA, čo spôsobili rizikové hypotéky poskytované obyvateľom s nižším štandardom. Hospodársku krízu zaraďujeme medzi hlavné príčiny, ktoré spôsobili zvýšenie miery nezamestnanosti, čo sa prejavilo a aj prejavuje nedostatkom pracovných miest a hlavne hromadným prepúšťaním.

Nezamestnanosť ovplyvňuje každého z nás iným spôsobom. Niektorí sa snažia daný problém riešiť len v kruhu rodiny, ale väčšina z nich hľadá odbornú pomoc, ktorú poskytujú pracovníci na Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny. Hlavnou úlohou pracovníkov na úradoch je už spomínaná pomoc nezamestnaným, ale taktiež aj rozvíjanie ich vnútorného potenciálu, ktorý má pomôcť klientovi pri uplatnení sa na trhu práce a začlenení sa do skupiny.

Prostredníctvom získanej literatúry, sme zistili, že nezamestnanosť nespôsobuje len zlú finančnú situáciu, čo sa odráža v znížení životnej úrovne, ale taktiež aj zmenu sociálneho statusu, izoláciu čo predstavuje oddelenie resp. odlúčenie sa od skupiny, s ktorou je jedinec v kontakte. Pod touto skupinou rozumieme skupiny ľudí, ktorý jedinca obklopujú v jeho

práci a s ktorými je v každodennom kontakte. Nezamestnanosť ovplyvňuje aj rodinu jedinca, čo sa prejavuje v narušení vzťahov v rodine, čo môže viesť ku krízam, ktoré spôsobujú rozpad rodiny. Narušenie vnímania času a sociálne zlyhanie patrí tiež medzi sociálne dôsledky, ktoré nás môžu postihnúť, keď nás nezamestnanosť zasiahne. Problém, ktorému sme sa v našej práci venovali a to je nezamestnanosť, ovplyvňuje nielen našu sociálnu stránku života, ale aj ekonomickú a psychickú stránku.

Nezamestnanosť nás obklopuje a vždy aj bude obklopuvať, ale veríme, že štát ale aj my sa pokúsime o jej eliminovanie. Dúfame, že naša práca v ktorej sme sa danú problematiku nezamestnanosti pokúsili bližšie priblížiť, bude slúžiť ostatným študentom, ktorí sa práve touto problematikou zaoberajú.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BELZ, H. – SIEGRIST, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6.

BUCHTOVÁ, B. 2002. *Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

Dávka v nezamestnanosti. [online]. 2010, [cit. 2010-01-03]. Dostupné na internete: <http://www.socpoist.sk/davka-v-nezamestnanosti/1361s>

Dosah a vplyv krízy v roku 2009. In *Zamestnanosť a sociálna politika. Mesačník Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR*. ISSN 1336 5053, 2010, s. 6-7.

DAVIES, M. 2002. *The Blackwell companion to social work*. 2. vydanie. Wiley-Blackwell, 2002. 500 s. ISBN 0631223924.

Finančná kríza. [online]. 2010, [cit. 2010-05-02]. Dostupné na internete: http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/zoznam_liniek/financna-kriza-000227.

GABURA, J. 2005. *Sociálne poradenstvo*. Bratislava: Občianske združenie sociálna práca, 2005. 221 s. ISBN 80-89185-10-X.

GABURA, J. – PRUŽINSKÁ, J. 1995. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 147 s. ISBN 80-85850-10-9.

GIDDENS, A. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4

HARTL, P. – HARTLOVÁ, H. 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

JANDOUREK, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

KOSTOLNÁ, Z. – HANZELOVÁ, E. 1996. *Systémové aspekty dlhodobej nezamestnanosti*. In HÍREŠOVÁ, A. *Aktuálne otázky zmien sociálnej politiky zamestnanosti na Slovensku*. 1996. Bratislava: Výskumný ústav práce, sociálnych vecí a rodiny

KREBS, V. a kol. 1997. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997. 327 s. ISBN 80-85963-33-7.

MAREŠ, P. 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.

MATOUŠEK, O. 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 80-73673-10-X.

MATOUŠEK, O. a kol. 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. 2005. *Sociální práce v praxi: špecifiká různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

MATULAY, S. – MATULAYOVÁ, T. 2004. *Vybrané kapitoly zo sociálnej politiky a katolíckej sociálnej náuky*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, :2004. 137 s. ISBN 80-8050-800-3.

Najčastejšie príčiny nezamestnanosti. [online]. 2001, [cit. 2010-01-30]. Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/72162/najcastejsie-priciny-nezamestnanosti.html>>.

ONDREJKOVIČ, P. 2003. Chudoba. In TOKÁROVÁ, A. *Sociálna práca: Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent Print, 2003. ISBN 80-968367-5-7, s. 348 - 354.

PATRUŠEK, M. – VODÁKOVÁ, A. 1996. *Velký sociologický slovník, Svazek 2*. Praha: UK Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-310-5.

PAVELOVÁ, Ľ. 2007. *Vybrané kapitoly z poradenstva pre sociálnych pracovníkov*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety, 2007. 96 s. 978-80-89271-29-0.

PLÁVKA, I. – KLČO, R. 2009. *INTERAKTÍVNY GRAF: Vývoj nezamestnanosti na Slovensku, 1997 až 2009*. In *SME.sk* [online]. 2009. [cit. 2010-15-02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/4363530/interaktivny-graf-vyvoj-nezamestnanosti-na-slovensku-1997-az-2009.html>

Protikrízové opatrenia vlády. [online]. 2010, [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <http://www.praca-ako.sk/hospodarska-kriza/protikrizove-opatrenia-vlady/>.

Správa o sociálnej situácii obyvateľstva slovenskej republiky za rok 2008. [online].2010, [cit. 2010-27-02]. Dostupné na internete: <http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=247>

STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: AD, 1996. 255 s. ISBN 80-967589-0-X.

STRIEŽENEC, Š. 2001. *Úvod do sociálnej práce*. 2. vydanie. Trnava: Tripsoft, 2001. 197 s. ISBN 80-968294-6-7.

Svetová hospodárska kríza: rok 1929. [online]. 2010, [cit. 2010-05-02]. Dostupné na internete: <http://www.praca-ako.sk/hospodarska-kriza/svetova-hospodarska-kriza-rok-1929/>.

ŠIMEK, D. 1997. *Sociologie práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1997. 82 s. ISBN 80-7067-705-8.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVNESKEJ REPUBLIKY. 2009. *Medziročný vývoj počtu nezamestnaných (v tis. osôb) a miery nezamestnanosti (v %) v krajoch*. [online]. 2009 [cit. 2010-20-02] Dostupné na internete: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=16952>

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVNESKEJ REPUBLIKY. 2010. *Evidovaná nezamestnanosť v roku 2009* [online]. 2010 [cit. 2010-21-02] Dostupné na internete: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=16251>

THOMAS, M. – PIERSON, J. 2002. *Collins dictionary: social work*. 2. vydanie. Michiganská univerzita, 2002. 527 s. ISBN 0007143966.

TOMEŠ, I. a kol. 2002. *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002. 303 s. ISBN 80-7178-560-1.

VITKOVIČOVÁ, K. 2003 Poradenstvo pre nezamestnaných. In TOKÁROVÁ, A. *Sociálna práca: Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent Print, 2003. ISBN 80-968367-5-7, s. 521 – 524.

VRABCOVÁ, V. 2008. Európska komisia schválila Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia. In *Sociálna politika a zamestnanosť. Mesačník Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR*. ISSN 1336 5053, 2008, s. 10-11.

WALSH, M. – STEPHENS, P. – MOORE, S. 2000. *Social Policy and Welfare*. Nelson Thornes, 2000. 386 s. ISBN 0748745912.

ŽILOVÁ, A. 2003. Prínosy poradenstva pre nezamestnaných. In TOKÁROVÁ, A. *Sociálna práca: Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent Print, 2003. ISBN 80-968367-5-7, s. 524 - 528.

Živnostník a hospodárska kríza. [online] 2010, [cit. 2010-05-02] <http://www.praca-ako.sk/hospodarska-kriza/zivnostnik-a-hospodarska-kriza/>